

BIJSTANDSVERDEEL- MODEL 2026

TECHNISCH ACHTERGRONDDOCUMENT ACTUALISATIEFASE

NOTITIE

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

WOUTER VERMEULEN, JOERI ATHMER, BENJAMIN VAN CASTEREN, MENNO POMP, TIM SCHWARTZ (SEO ECONOMISCH ONDERZOEK), MARTEN MIDDELDORP, FRANCINE BUREMA, JORAN VELDKAMP, ARON JOOSSE (ATLAS RESEARCH)

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN WERKGELIENHEID

AMSTERDAM, SEPTEMBER 2025

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Actualisatie van het gegevensbestand	5
2.1	Mogelijkheden voor actualisatie	5
2.2	Regulier onderhoud van de volumecomponent	7
2.3	Regulier onderhoud van de prijscomponent	8
2.4	Conclusie	8
3	Ontwikkelingen sinds de actualisatie van Model 2025	9
3.1	Ontwikkeling in bijstandsafhankelijkheid	9
3.2	Ontwikkeling in de prijs per uitkering	14
3.3	Conclusies	17
4	Geactualiseerde voorspelling	18
4.1	Volumecomponent	18
4.2	Prijscomponent	23
4.3	Plausibiliteit	26
4.4	Verklarende analyse van objectieve budgetmutaties	31
4.5	Conclusies	34
5	Voorlopige budgetverdeling	36
5.1	Berekening van het budget voor bijstandsuitkeringen	36
5.2	Afwijking in euro's	38
5.3	Budgetmutaties	39
5.4	Conclusies	41
	Referenties	42
	Bijlage A Gehanteerde normbedragen	43

1 Inleiding

Met de komst van de Wet werk en bijstand (WWB) in 2004 werden gemeenten volledig financieel verantwoordelijk voor de uitvoering van de bijstand. Zij ontvangen hiervoor een budget vanuit het Rijk. Gemeenten mogen overschotten op hun budget behouden en worden zo gestimuleerd tot effectief beleid om de bijstandsuitgaven zo laag mogelijk te houden. Voor de bepaling van het budget is het van belang om een verdeelmodel te hebben dat, gegeven objectieve kenmerken, een zo goed mogelijke inschatting maakt van de noodzakelijke bijstandsuitgaven van een gemeente.

Het ministerie van SZW werkt met een objectief verdeelmodel om de noodzakelijke bijstandsuitgaven in te schatten. Het model bestaat uit twee delen: de ontvangst van een uitkering (volumecomponent) en de hoogte van de uitkering (prijscomponent). De volumecomponent schat de kans op bijstand van een huishouden in op basis van objectieve factoren. De prijscomponent schat de hoogte van de uitkering, als fractie van het wettelijke normbedrag voor het huishouden, in op basis van objectieve factoren. De combinatie van de volume- en de prijscomponent resulteert in een voorspeld bijstandsbudget voor ieder huishouden. De som van deze voorspelde budgetten over alle huishoudens in een gemeente geeft een voorspeld gemeentelijk budget.

Onderzoeksvraag

Het ministerie van SZW wil het bijstandsverdeelmodel jaarlijks opnieuw laten schatten en actualiseren op basis van zo recent mogelijke data. Het uitgangspunt is om het verdeelmodel stabiel te houden. Regulier onderhoud kan nodig zijn, bijvoorbeeld wanneer definities in de brondata wijzigen. Gemaakte keuzes in het reguliere onderhoud en gevolgen daarvan voor de budgetverdeling dienen zoveel mogelijk in beeld te worden gebracht.

Onderzoeksaanpak actualisatiefase

In de schattingsfase is een analysebestand samengesteld met daarin de bijstandsafhankelijkheid op huishoudensniveau en allerlei achtergrondkenmerken van het huishouden, zoals huishoudenssamenstelling, vermogen, uitkeringsafhankelijkheid, leeftijd, migratieachtergrond en zorggebruik. Hieraan zijn regiokenmerken gekoppeld die van invloed zijn op het bijstandsgebruik. In de actualisatiefase wordt het bestand van de schattingsfase geactualiseerd naar een meer recente peildatum. Voor de meeste kenmerken is dit 31 december 2024.

Het objectieve budget wordt berekend door de gewichten uit de schattingsfase toe te passen op de geactualiseerde kenmerken. Voor het reguliere budget wordt dit gecombineerd met een budget op basis van historische lasten voor kleine gemeenten, een budget voor instellingsbewoners, een budget voor dak- en thuislozen en een budget voor loonkostensubsidie. Sinds dit modeljaar is daar een budget voor de aanvullende jongerennorm aan toegevoegd. De plausibiliteit van de uitkomsten is op verschillende manieren getoetst en de veranderingen ten opzichte van het budget voor 2025 zijn in kaart gebracht.

Opbouw van deze rapportage

Deze notitie beschrijft de actualisatiefase. Het volgende hoofdstuk gaat over de actualisatie van het analysebestand en het reguliere onderhoud dat daar in dit stadium voor nodig was. Hoofdstuk 3 gaat in op ontwikkelingen in bijstandsgebruik en modelkenmerken sinds het schatten van Model 2025. Hoofdstuk 4 past de gewichten uit de schattingsfase toe op dit geactualiseerde bestand en berekent de objectieve budgetverdeling. Dit hoofdstuk bevat ook een verklarende analyse van de objectieve budgetmutaties. De verdeling van het reguliere budget wordt besproken in Hoofdstuk 5. Hier lichten we ook de verdeling van het budget voor de aanvullende jongerennorm toe. Bijlage A bevat de gehanteerde normbedragen.

Andere rapportages over de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2026

Tegelijk met deze notitie verschijnen er een aantal andere rapportages over de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2026. Vermeulen et al. (2025a) beschrijven de schattingsfase van het onderzoek waarin de gewichten voor het bijstandsverdeelmiddel worden geschat en brengen de plausibiliteit van de resultaten in beeld. Deze eerste notitie licht ook de effecten van de aanpassing van het model om rekening te houden met de Oekraïense ontheemden toe. De notitie die nu voor u ligt doet verslag van de actualisatiefase van het traject, waarin de geschatte gewichten worden toegepast op gegevens die zo actueel mogelijk zijn om tot een berekening van de budgetten te komen. De notitie laat ook zien hoe de budgetten veranderen ten opzichte van de verdeling voor 2025 en hoe deze budgetten zich verhouden tot uitgaven in 2024. Samen vormen de twee notities de technische achtergronddocumentatie voor de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2026. Daarnaast verschijnt een hoofdrapport dat de belangrijkste uitkomsten en veranderingen ten opzichte van de verdeling in 2025 op een toegankelijke manier beschrijft (Vermeulen et al., 2025c). Een interactieve budgettool geeft cijfermatig inzicht in de totstandkoming van de budgetten op gemeenteniveau.¹

¹ Deze tool is [hier](#) te vinden. En wordt gepubliceerd op www.rijksoverheid.nl.

2 Actualisatie van het gegevensbestand

Het verdeelmodel voor 2026 is geschat op basis van gegevens met peildatum begin januari 2023. Voor de vaststelling van de bijstandsbudgetten voor 2026 wordt gebruikgemaakt van zo actueel mogelijke gegevens. Op deze manier wordt rekening gehouden met het feit dat de bevolkingssamenstelling in een gemeente kan wijzigen waardoor de bijstandsafhankelijkheid in een gemeente mogelijk verandert. De meest recente peildatum waarvoor een groot deel van de integrale gegevens beschikbaar is, is 31 december 2024.

Het grootste gedeelte van de modelkenmerken kan naar deze peildatum worden geactualiseerd. Voor een aantal kenmerken is dit echter niet mogelijk. De volgende paragraaf licht dit nader toe. Net als in de schattingsfase is het daarbij niet altijd mogelijk om identieke procedures te volgen als in voorgaande jaren. Dit komt omdat een aantal kenmerken – om uiteenlopende redenen – niet op dezelfde manier samengesteld kunnen worden. Bovendien is het in sommige gevallen wenselijk om een aanpassing te doen. De tweede paragraaf van dit hoofdstuk bespreekt dit reguliere onderhoud voor zowel de volume- als prijscomponent.

2.1 Mogelijkheden voor actualisatie

Tabel 2.1 geeft een overzicht van de gebruikte gegevens in het model en of deze geactualiseerd kunnen worden. De laatste kolom bevat de gebruikte (geactualiseerde) peildatum.

Tabel 2.1 Het grootste gedeelte van de modelkenmerken kan geactualiseerd worden

Kenmerk	Actualisatie mogelijk?	Peildatum
Huishoudenssamenstelling (alleenstaand, paar, eenouder, etc.)	Ja	31 dec 2024
Persoonskenmerken (leeftijd, herkomstland)	Ja	31 dec 2024
WW- en ANW-uitkering	Ja	31 dec 2024
AO-uitkering	Ja	31 dec 2024
Ziektewet, wachtgeld en pensioenuitkering	Ja	31 dec 2024
Student	Ja	1 okt 2024
Adressen van personen (om gemeente te bepalen)	Ja	31 dec 2024
Zorgkosten	Deels	2012 t/m 2022
Medicijngebruik	Deels	Heel 2023
Human Capital Index	Ja	1 okt 2023 en 2019 t/m 2023
(V)SO/PrO onderwijs	Ja	2012 t/m 2024
Corporatiewoning	Ja	30 dec 2024
Standplaats	Ja	31 dec 2024
Vermogen	Nee	1 jan 2023
Bijstandsontvangst (bijstand, IOAW, IOAZ, etc.)	Ja	31 dec 2024
Regionale kenmerken		
Beschikbaarheid van werk	Ja	1 jan 2024
Beschikbaarheid van laaggeschoold werk	Ja	1 jan 2024

Werken onder niveau	Ja	1 jan 2024
Overlast in de buurt	Ja	1 jan 2024
Buurt waar werken niet de norm is	Ja	1 jan 2024

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research

Noot: De tabel geeft aan of actualisatie van de gegevens mogelijk is ten opzichte van de gegevens die zijn gebruikt voor de schatting van Model 2026.

2.1.1 Huishoudkenmerken

Gegevens over huishoudenssamenstelling (eenouder-moeder/-vader, alleenstaand, paar, overig huishouden of thuiswonend meerderjarig kind), leeftijd, herkomst, WW, ANW, bijstand, AO, ZW, Wachtgeld, pensioen, woonadressen, corporatiewoningen, standplaatsen en bijstandsgegevens kunnen geactualiseerd worden naar 31 december 2024. Net als in de schattingsfase splitsen we het kenmerk herkomst voormalige Sovjet-Unie uit naar vier kenmerken (zie Vermeulen et al., 2025a). Het kenmerk Student heeft na actualisatie de peildatum 1 oktober 2024. Voor de factor speciaal of praktijkonderwijs wordt gekeken naar mensen die tussen schooljaar 2012/2013 en schooljaar 2023/2024 dit type onderwijs volgden, maar in schooljaar 2024/2025 niet meer. Gegevens over medicijngebruik kunnen geactualiseerd worden naar 2023. Zorgkosten en zorggebruik op persoonsniveau zijn geactualiseerd naar 2022. Voor historische zorgkosten en zorggebruik gebruiken we gegevens van 2012 tot en met 2022.

Voor personen die in 2023 of 2024 in Nederland zijn gekomen, zijn in 2022 geen zorggegevens bekend, zij vallen dus niet onder de groep met hoge zorgkosten en/of ggz-kosten. Personen die in 2024 in Nederland zijn gekomen, zijn aan de referentiegroepen 'medicijnen uit minder dan 4 hoofdgroepen' en 'geen gebruik van medicijnen tegen verslaving, depressie en psychose, epilepsie en pijn of bipolaire stoornis' toegekend. Voor deze personen is immers geen informatie beschikbaar in 2023, het jaar waarop deze kenmerken zijn gebaseerd.

Gegevens van vermogen op huishoudensniveau worden gebaseerd op de schattingsfase en vervolgens omgerekend naar de situatie op het peilmoment van de actualisatiefase. In het gegevensbestand voor de schattingsfase zijn persoonskenmerken omgerekend naar huishoudensniveau, door het aantal personen in een huishouden dat tot de doelpopulatie behoort te delen door het totaal aantal personen in de doelpopulatie in dat huishouden. Koppeling van niet-geactualiseerde gegevens op huishoudensniveau (vermogen) is lastiger, omdat daarbij inconsistenties kunnen optreden. Een huishouden kan van samenstelling gewijzigd zijn. Iemand die op 31 december 2024 alleenstaand is, kan op 1 januari 2023 nog een paar hebben gevormd. Het huishoudvermogen uit 2023 slaat dan op het vermogen van het paar. Om het huishoudvermogen eind 2024 in te schatten is allereerst voor iedereen in 2023 een persoonlijk vermogen berekend. Dit is gedaan door het huishoudvermogen in 2023 te verdelen over de volwassen huishoudleden (met uitzondering van thuiswonende meerderjarige kinderen). Het huishoudvermogen in 2024 is dan de som van de persoonlijke vermogens in 2023 voor de mensen die op 31 december 2024 samen een huishouden vormen. Deze berekeningswijze sluit aan bij de actualisatie van eerdere modeljaren (zie Tempelman et al., 2016 voor meer uitleg). Er blijven huishoudens over waarvoor in het geheel geen gegevens beschikbaar zijn, bijvoorbeeld omdat zij alleenstaand zijn en in 2023 of 2024 zijn geïmmigreerd. Deze huishoudens zijn toegekend aan de referentiegroep 'geen vermogen'.

2.1.2 Regionale kenmerken

Voor de schatting van Model 2026 werden regionale kenmerken gebruikt met peildatum 1 januari 2023 in de gemeente-indeling van 2023. Voor de bepaling van de budgetten worden die kenmerken geactualiseerd naar peilmoment 1 januari 2024, in de gemeente-indeling van 2024. Dit jaar is er geen onderhoud gepleegd aan de regionale kenmerken. De doorontwikkeling van deze kenmerken vond plaats in Model 2024. Deze staan beschreven in het rapport over de doorontwikkeling van Model 2024 (Vermeulen et al., 2023a).

2.2 Regulier onderhoud van de volumecomponent

2.2.1 Onderhoud aan huishoudkenmerken

Kenmerken zijn in het geactualiseerde analysebestand doorgaans op precies dezelfde manier gespecificeerd als in de schattingsfase. Er zijn alleen enkele beperkte wijzigingen aan een aantal huishoudkenmerken, vanwege de volgende redenen:

1. het is wenselijk om factoren anders te definiëren;
2. de brongegevens hebben wijzigingen ondergaan.

Wenselijk om factoren anders te definiëren

- Praktijk- en speciaal onderwijs

Deze factor betreft het aantal mensen van 18 jaar tot AOW-leeftijd in het huishouden dat speciaal of praktijkonderwijs heeft gevolgd in het verleden, maar dat nu niet meer doet. In de schattingsfase was dit gebaseerd op degenen die praktijk- of speciaal onderwijs volgden tussen de schooljaren 2010/2011 en 2021/2022 en niet in schooljaar 2022/2023. Het is wenselijk om zo ver mogelijk terug in de tijd te kijken voor de operationalisatie van deze factor, maar de bestanden zijn pas volledig vanaf 2010. Voor de actualisatiefase schuiven wij de periode standaard twee jaar op en houden de lengte ervan gelijk aan de schattingsfase. Voor Model 2026 is het mogelijk om een jaar extra onderwijsvolgers mee te nemen. Het gaat nu dus om mensen in het huishouden die praktijk- en speciaal onderwijs gevolgd hebben tussen schooljaren 2012/2013 en 2023/2024 en niet in schooljaar 2024/2025.

- Human Capital Index

De Human Capital Index is een gecombineerde maat op basis van opleidingsniveau of arbeidsinkomen in de afgelopen vijf jaar. Afhankelijk van de leeftijd van personen wordt gebruikgemaakt van opleidingsniveau of arbeidsverleden. Ook hiervoor geldt dat de onderwijsregistratie nu voor een jaar extra volledig is. De gehanteerde leeftijdsgrens is daarom met een jaar opgeschoven. Dat betekent dat nu onderscheid wordt gemaakt tussen de leeftijdsklassen 19- tot 37-jarigen, 37- tot 51-jarigen en 51 jaar tot de AOW-gerechtigde leeftijd. Er wordt uitgegaan van drie leeftijdsgroepen, omdat de kwaliteit en beschikbaarheid van onderwijsgegevens tussen deze groepen verschillen. Voor de jongste groep (19-37 jaar) zijn alle opleidingsniveaus (laag, midden, hoog) gebaseerd op het geregistreerde opleidingsniveau. Voor de middelste groep (37-51 jaar) is enkel het hoge opleidingsniveau gebaseerd op het daadwerkelijke opleidingsniveau, de categorieën laag en midden zijn gebaseerd op het arbeidsverleden. Voor de oudste groep (51 - AOW-gerechtigde leeftijd) zijn alle drie opleidingsniveaus gebaseerd op het arbeidsverleden.

2.3 Regulier onderhoud van de prijscomponent

De reguliere wijzigingen in de bronbestanden ten aanzien van de bijstandsbestanden in de volumecomponent gelden ook voor de prijscomponent. In het bijzonder is er onderhoud gepleegd aan de HCI-variabele en het kenmerk Praktijk- en speciaal onderwijs, zoals beschreven in de vorige paragraaf.

2.4 Conclusie

Het reguliere onderhoud voor in de actualisatiefase van Model 2026 bevat enkele kleine aanpassingen. De beschikbaarheid van extra jaren aan gegevens maakt aanpassing van de Human Capital Index en het kenmerk Praktijk- en speciaal onderwijs wenselijk.

3 Ontwikkelingen sinds de actualisatie van Model 2025

Dit hoofdstuk laat zien hoe het bijstandsgebruik en de kenmerken in het verdeelmodel veranderd zijn ten opzichte van het geactualiseerde gegevensbestand voor Model 2025. Voor de volumecomponent vergelijken we daarom voor zover mogelijk cijfers eind 2024 (input voor de actualisatie van Model 2026) met cijfers eind 2023 (input voor de actualisatie van Model 2025). De prijs per uitkering wordt berekend over het hele jaar, dus hiervoor vergelijken we 2024 met 2023.

De volgende paragraaf (3.1) toont ontwikkelingen in bijstandsafhankelijkheid en in de kenmerken op huishoud- en regioniveau die de kans op bijstand verklaren. Paragraaf 3.2 gaat in op ontwikkelingen in de prijs per uitkering. Paragraaf 3.3 concludeert.

3.1 Ontwikkeling in bijstandsafhankelijkheid

Het beroep op een bijstandsuitkering is tussen eind 2023 en eind 2024 gedaald met 0,1 procentpunt. Tabel 3.1 laat zien dat Nederland eind 2024 ongeveer 7,6 miljoen huishoudens telde, exclusief instellingsbewoners, dak- en thuislozen en huishoudens met uitsluitend loonkostensubsidie. Hun gemiddelde bijstandskans was 4,6 procent tegenover 4,7 procent eind 2023.

Tabel 3.1 Bijstandskans daalt naar 4,6 procent

Kenmerken	Eind 2024		Eind 2023	
	Aantal hh	Bijstandskans	Aantal hh	Bijstandskans
Totaal	7.583.543	4,6%	7.471.477	4,7%
Huishoudtypen				
Alleenstaande	2.301.678	8,0%	2.242.061	8,2%
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	72.117	22,2%	71.371	23,4%
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	119.040	17,2%	115.369	18,1%
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	117.558	13,6%	113.380	14,4%
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	155.729	12,9%	149.876	13,1%
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	4.099	5,8%	3.939	6,7%
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	16.724	6,1%	16.504	6,6%
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	27.304	5,5%	26.940	5,6%
Eenouder-vader, jongste kind 18+	58.108	3,7%	57.115	3,5%
Paar, jongste kind 18-	1.466.031	2,4%	1.466.343	2,3%
Paar, jongste kind 18+	479.317	1,5%	473.474	1,5%
Paar zonder kinderen	1.271.400	1,4%	1.268.852	1,4%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.451.231	1,9%	1.422.189	1,7%
Overig huishouden	43.207	4,2%	41.598	4,0%

Leeftijdsgroepen				
18- tot 20-jarige in hh	414.091	1,2%	414.561	1,1%
20- tot 25-jarige in hh	1.104.956	2,1%	1.096.183	2,0%
25- tot 30-jarige in hh	1.005.362	3,2%	988.697	3,1%
30- tot 40-jarige in hh	1.765.715	4,0%	1.725.294	4,1%
40- tot 50-jarige in hh	1.618.299	4,9%	1.596.437	5,0%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.603.183	6,5%	2.580.573	6,6%
Woonsituatie				
Corporatiewoning	1.879.021	15,9%	1.860.228	16,0%
Standplaats	14.084	12,2%	12.151	14,4%
Herkomst				
met herkomst Turkije in hh	253.196	8,7%	244.852	8,9%
met herkomst Suriname in hh	227.406	7,8%	226.453	8,1%
met herkomst Cariben in hh	118.492	9,5%	116.841	9,7%
met herkomst Marokko in hh	219.733	12,4%	213.783	12,7%
met herkomst Ghana in hh	17.688	10,1%	17.190	10,7%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	36.587	29,0%	34.226	30,0%
met herkomst overig Afrika in hh	164.769	12,5%	159.338	12,8%
met herkomst Afghanistan in hh	28.991	21,6%	28.097	22,8%
met herkomst Irak in hh	36.541	23,9%	35.528	25,2%
met herkomst Syrië in hh	81.172	45,9%	69.629	45,2%
met herkomst Iran in hh	36.070	15,5%	34.511	17,0%
met herkomst China in hh	72.995	2,7%	70.186	2,9%
met herkomst India in hh	48.816	1,1%	46.437	1,1%
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	55.955	7,2%	55.135	7,5%
met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	53.507	6,8%	-	-
met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	25.603	1,5%	-	-
met herkomst Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	12.281	4,0%	-	-
met herkomst Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	70.289	0,2%	-	-
met herkomst voormalige Sovjet-Unie in hh	-	-	85.276	5,4%
met herkomst overig Europa in hh	806.957	2,3%	793.002	2,3%
met herkomst overig Azië in hh	355.931	5,0%	354.239	4,8%
met herkomst overig Amerika en Oceanië in hh	196.549	3,6%	190.738	3,7%
Opleidingsniveau				
HCI-laag in hh	1.973.602	14,2%	1.992.443	14,1%
HCI-midden in hh	4.025.642	1,0%	4.026.473	1,0%
HCI-hoog in hh	2.612.542	0,5%	2.567.800	0,6%

(V)SO/PrO in hh	146.176	8,6%	133.076	8,3%
Gezondheidsindicatoren				
Zorgkosten onbekend	525.840	6,0%	473.270	6,0%
Zorgkosten boven € 5.000	845.507	8,2%	745.531	8,1%
Verleden met zorgkosten boven de € 5.000	2.683.560	6,6%	2.658.297	6,8%
Gebruik ggz	728.883	8,7%	579.284	9,4%
Verleden met ggz-kosten	2.386.527	6,9%	2.387.951	7,2%
Medicijnen tegen verslaving	44.865	17,0%	37.951	18,9%
Medicijnen tegen depressie	669.508	8,8%	661.257	9,0%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	212.094	15,0%	213.264	15,1%
Medicijnen tegen epilepsie en pijn	247.029	13,1%	325.306	12,5%
Medicijngebruik uit < 4 hoofdgroepen	6.978.882	3,8%	6.852.276	3,7%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	945.692	7,3%	959.889	7,6%
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	290.399	10,7%	297.416	11,1%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	74.435	14,2%	75.729	14,8%
Zorgkosten voor hulpmiddelen	926.492	6,6%	903.316	6,7%
Ziekenhuiskosten	4.530.665	4,9%	4.404.962	5,0%
Bovengemiddelde huisartskosten	2.484.933	6,0%	2.426.900	6,1%
Stapelning van problematiek				
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	355.584	21,5%	346.997	21,5%
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh	422.014	18,9%	414.945	19,3%
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	851.795	17,9%	865.127	17,8%
Voormalig studenten & psychproblematiek in hh	108.913	6,3%	90.438	6,7%
Niet-rechthebbenden				
Alleenstaande, vermogen > € 7.605 (2023), € 7.575 (2024)	816.056	1,4%	820.565	1,4%
Alleenstaande, vermogen t/m € 7.605 (2023), € 7.575 (2024) & overwaarde > € 64.100 (2023), € 63.900 (2024)	116.382	1,8%	113.038	2,0%
Paar, vermogen > € 15.210 (2023), € 15.150 (2024)	3.128.504	0,4%	3.205.968	0,4%
Paar, vermogen > € 15.210 (2023), € 15.150 (2024) & overwaarde > € 64.100 (2023), € 63.900 (2024)	729.343	0,6%	700.470	0,6%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.044.306	0,5%	1.066.282	0,5%
WW-uitkering in hh	151.058	1,2%	134.748	1,3%
AO-uitkering 15-80% in hh	97.270	1,5%	97.697	1,4%
AO-uitkering 80-100% in hh	554.668	2,7%	539.835	2,7%
ANW-uitkering in hh	17.512	0,6%	18.247	0,7%
ZW of wachtgeld in hh	114.210	2,5%	108.538	2,5%
Pensioenuitkering in hh	366.784	2,3%	366.659	2,4%
Vraagkant				

Relatief weinig personen werken onder niveau in PC4-gebied	1.043.521	5,5%	1.080.814	5,3%
Relatief veel personen werken onder niveau in PC4-gebied	970.866	5,3%	867.028	5,4%
Relatief weinig beschikbaarheid van werk in PC4-gebied	1.038.801	4,8%	1.034.218	4,7%
Relatief veel beschikbaarheid van werk in PC4-gebied	1.222.165	4,8%	1.206.173	4,9%
Buurteffecten				
Relatief weinig inwoners in buurt waar werken niet de norm is in gemeente	882.968	1,3%	848.067	1,3%
Relatief veel inwoners in buurt waar werken niet de norm is in gemeente	1.040.115	12,1%	1.018.673	12,4%
Relatief weinig overlast in de buurt	1.081.304	1,9%	1.081.805	1,8%
Relatief veel overlast in de buurt	1.426.410	8,5%	1.410.507	8,7%

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De tabel geeft het aantal huishoudens en de kans op bijstand weer naar achtergrondkenmerken voor de jaren 2024 en 2023 (peildatum eind december). Bij de regiokenmerken spreken we over relatief weinig/veel wanneer het kenmerk een standaarddeviatie lager/hoger scoort dan het gemiddelde.

Huishoudkenmerken

Tabel 3.1 laat zien dat de verschillen in de feitelijke bijstandskansen naar type huishouden tussen eind 2023 en eind 2024 over het algemeen stabiel zijn. Er zijn echter enkele kenmerken die substantieel veranderen vergeleken met 2023. Zo neemt het aantal huishoudens met onbekende zorgkosten toe. Deze stijging hangt onder andere samen met de instroom van ontheemde Oekraïners, waarvan de historische zorgkosten vaak onbekend zijn. Ontheemde Oekraïners zitten namelijk niet in Model 2025, terwijl ze wel in Model 2026 zitten.

We zien een sterke stijging van het gebruik van geestelijke gezondheidszorg, namelijk met 26 procent. Bij de toename in het ggz-gebruik speelt de administratieve wijziging door de invoering van het zorgprestatie-model (ZPM) een rol (zie Vermeulen et al., 2025a). Tevens neemt het gebruik van antiverslavingsmiddelen toe met 18 procent. Beide ontwikkelingen dragen bij aan een toename van het aantal uitgevallen studenten met psychische problematiek. Het totale aantal uitgevallen studenten blijft daarentegen stabiel.

Regiokenmerken

Onderaan in Tabel 3.1 zijn de regionale kenmerken uit de volumecomponent opgenomen. Per kenmerk toont deze tabel de feitelijke bijstandskans voor huishoudens die hierop meer dan een standaarddeviatie lager of hoger scoren dan het gemiddelde. Dit komt overeen met de bijstandskans in PC4-gebieden die relatief laag of hoog scoren op de kenmerken Beschikbaarheid van werk of Werken onder niveau en in buurten die relatief laag of hoog scoren op de kenmerken Buurt waar werken niet de norm is of Overlast in de buurt.

Doorgaans zien we verschillen in bijstandskansen die we verwachten wanneer we PC4-gebieden of buurten vergelijken die relatief laag of hoog scoren op regionale kenmerken. Zo heeft een buurt met relatief veel overlast een bijstandskans van 8,5 procent en een buurt met relatief weinig overlast een bijstandskans van 1,9 procent in 2024. In PC4-gebieden met relatief veel beschikbaarheid van werk is de kans op bijstand gelijk aan PC4-gebieden

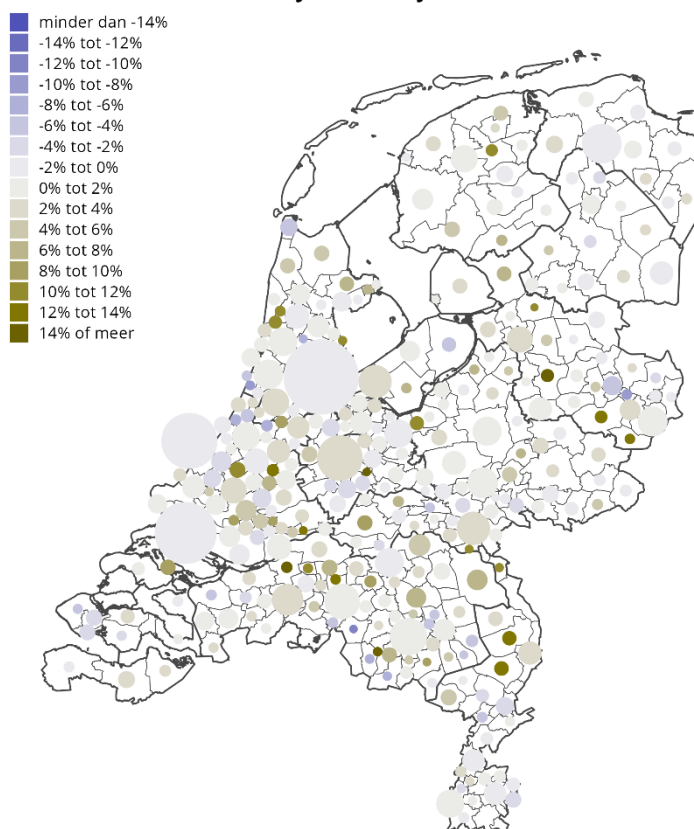
met relatief weinig beschikbaarheid van werk. Dit komt waarschijnlijk omdat in stedelijke locaties met een hoge beschikbaarheid van werk veel huishoudens wonen met kenmerken die een hoge bijstandskans voorspellen.

Ruimtelijk beeld

Figuur 3.1 laat zien dat het aantal bijstandshuishoudens bij een kleine meerderheid van de gemeenten is gestegen.² Gemiddeld gaat het om een toename van het aantal bijstandshuishoudens met één procent. Kleinere gemeenten, vooral die in het westen en zuiden van het land, kennen relatief vaak een (bovengemiddelde) stijging van het aantal bijstandshuishoudens.

Figuur 3.1 De feitelijke bijstandsafhankelijkheid neemt in een groot deel van de gemeenten licht toe

Procentueel verschil feitelijk aantal bijstandshuishoudens

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont per gemeente het verschil tussen het feitelijke aantal bijstandshuishoudens eind december 2024 en eind december 2023, uitgedrukt als percentage van het feitelijke aantal bijstandshuishoudens eind december 2023. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de actualisatie van Model 2026 en de actualisatie van Model 2025 worden gebruikt. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025. In enkele gemeenten is het aantal bijstandshuishoudens minder dan tien waardoor de ontwikkeling niet kan worden weergegeven.

² Door een stijging in het totaal aantal huishoudens daalt de gemiddelde bijstandskans. Het totaal aantal bijstandshuishoudens stijgt daarentegen wel.

3.2 Ontwikkeling in de prijs per uitkering

Tabel 3.2 toont per achtergrondkenmerk het aantal feitelijke bijstandshuishoudens, de gemiddelde feitelijke prijs per uitkering en de fractie ten opzichte van de norm. De cijfers hebben betrekking op een geheel jaar uitkering. We sluiten voor het peilmoment van de normbedragen aan bij het peiljaar van de daadwerkelijke bijstandsbedragen die huishoudens ontvangen. Voor het berekenen van de fractie kijken we dus naar normbedragen uit juli 2024, zodat de teller en de noemer van deze fractie een consistent peilmoment hebben. Hetzelfde geldt voor de cijfers uit 2023, daar berekenen we de fractie met normbedragen uit juli 2023.

Tabel 3.2 De gemiddelde prijs stijgt van 16 naar 17 duizend euro per uitkering

	2024			2023		
	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag	Aantal hh	Gemiddelde prijs	Fractie van het normbedrag
Totaal	350.337/ 347.097³	16.958	0,87	348.189/ 344.850	16.109	0,86
Huishoudtypen						
Alleenstaande	182.851	17.298	0,89	182.270	16.314	0,89
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	15.716	16.987	0,87	16.292	16.007	0,86
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	20.191	16.769	0,86	20.487	15.693	0,85
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	15.783	16.964	0,87	16.137	15.819	0,86
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	20.091	15.942	0,89	19.542	15.177	0,89
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	238	16.966	0,86	265	16.557	0,89
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	1.017	17.457	0,89	1.088	16.699	0,90
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	1.508	17.787	0,91	1.514	16.746	0,90
Eenouder-vader, jongste kind 18+	2.119	16.411	0,90	1.997	15.734	0,90
Paar, jongste kind 18-	34.556	20.585	0,82	34.396	19.614	0,81
Paar, jongste kind 18+	7.362	20.025	0,84	7.050	19.241	0,84
Paar zonder kinderen	17.588	18.918	0,76	18.067	18.379	0,77
Thuiswonend meerderjarig kind	26.287	8.559	0,82	24.082	8.222	0,81
Overig huishouden	1.790	16.507	0,60	1.646	16.779	0,60
Leeftijdsgroepen						
18- tot 20-jarige in hh	4.871	5.323	0,84	4.338	6.992	0,83
20- tot 25-jarige in hh	22.934	12.721	0,80	21.323	12.839	0,79
25- tot 30-jarige in hh	31.679	16.170	0,83	29.505	15.423	0,82
30- tot 40-jarige in hh	69.290	17.400	0,85	69.180	16.476	0,84
40- tot 50-jarige in hh	79.555	17.980	0,86	79.690	16.988	0,85
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	168.819	17.750	0,87	170.596	16.727	0,87

³ Niet voor ieder huishouden dat bijstand ontvangt is een bijstandsbedrag of bijstandsduur bekend. Wanneer we alle huishoudens die bijstand ontvangen meetellen, geeft dit 348.189 huishoudens op 31 december 2023 en 350.337 huishoudens op 31 december 2024. Wanneer we de huishoudens met ontbrekend bedrag of duur niet meetellen, resulteert dit in 344.850 huishoudens op 31 december 2023 en 347.097 huishoudens op 31 december 2024. De cijfers in deze tabel zijn gebaseerd op het bestand waarin deze huishoudens niet meetellen. Dit is ook het bestand waarop we de prijscomponent schatten.

Woonsituatie						
Corporatiewoning	296.910	17.297	0,87	295.116	16.384	0,87
Standplaats	1.710	18.139	0,87	1.755	17.369	0,87
Herkomst						
met herkomst Turkije in hh	21.846	17.219	0,87	21.763	16.424	0,87
met herkomst Suriname in hh	17.568	16.843	0,87	18.014	15.929	0,87
met herkomst Nederlandse Cariben in hh	11.074	16.773	0,86	11.151	15.877	0,86
met herkomst Marokko in hh	27.028	17.636	0,87	26.985	16.718	0,87
met herkomst Ghana in hh	1.767	16.719	0,87	1.819	15.885	0,87
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	10.473	17.442	0,90	10.090	16.727	0,89
met herkomst overig Afrika in hh	20.253	17.822	0,88	20.133	16.963	0,88
met herkomst Afghanistan in hh	6.191	18.255	0,88	6.345	17.301	0,87
met herkomst Irak in hh	8.704	18.632	0,90	8.910	17.749	0,89
met herkomst Syrië in hh	36.926	18.533	0,89	31.169	18.134	0,88
met herkomst Iran in hh	5.520	18.403	0,91	5.772	17.474	0,91
met herkomst China in hh	1.927	17.090	0,86	2.000	16.258	0,86
met herkomst India in hh	524	16.787	0,83	515	15.795	0,83
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	4.029	17.619	0,87	4.103	16.804	0,88
met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	3.631	18.055	0,89	-	-	-
met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	374	17.702	0,83	-	-	-
met herkomst Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	490	17.392	0,86	-	-	-
met herkomst Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	115	17.304	0,88	-	-	-
met herkomst voormalige Sovjet-Unie in hh	-	-	-	4.539	16.916	0,88
met herkomst overig Europa in hh	18.190	16.382	0,82	18.255	15.582	0,82
met herkomst overig Azië in hh	17.667	17.346	0,86	16.741	16.566	0,85
met herkomst overig Amerika en Oceanië in hh	7.020	16.533	0,84	7.011	15.735	0,85
Opleidingsniveau						
HCI-laag in hh	277.931	17.362	0,87	279.928	16.469	0,87
HCI-midden in hh	38.186	14.697	0,77	37.774	13.976	0,77
HCI-hoog in hh	13.303	15.898	0,80	14.787	15.039	0,81
(V)SO/PrO in hh	12.228	12.234	0,81	10.766	11.870	0,80
Gezondheidsindicatoren						
Zorgkosten boven € 5.000	68.934	16.834	0,85	60.259	15.994	0,85
Verleden met zorgkosten boven € 5.000	176.371	16.960	0,86	178.342	16.033	0,85
Gebruik ggz	62.521	16.435	0,85	53.833	15.554	0,85
Verleden met ggz-kosten	163.883	16.699	0,86	169.393	15.819	0,86
Medicijnen voor verslaving	7.612	17.475	0,87	7.157	16.610	0,88
Medicijnen voor depressie	58.474	16.774	0,85	59.288	15.862	0,84

Medicijnen voor psychose/bipolaire stoornis	31.483	16.467	0,85	31.917	15.565	0,85
Medicijnen voor epilepsie en pijn	32.238	16.932	0,85	40.372	16.079	0,85
Medicijngebruik uit minder dan 4 hoofdgroepen	260.769	16.931	0,86	253.144	16.139	0,86
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	68.274	17.560	0,86	72.170	16.581	0,86
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	30.944	17.560	0,86	32.745	16.593	0,86
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	10.562	17.455	0,85	11.218	16.518	0,85
Zorgkosten voor hulpmiddelen	60.678	17.272	0,85	60.692	16.329	0,85
Ziekenhuiskosten	221.986	17.138	0,86	219.480	16.204	0,86
Bovengemiddelde huisartskosten	147.671	17.090	0,85	146.391	16.182	0,85
Stapelning van problematiek						
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	76.245	18.565	0,89	74.577	17.560	0,89
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh	79.019	18.107	0,88	79.449	17.138	0,88
HCI laag in hh b) & gezondheidsproblemen in hh	151.449	17.379	0,86	153.179	16.440	0,86
Voormalig studenten & psychproblematiek in hh	6.823	15.444	0,83	6.070	14.492	0,82
Overige uitkeringen						
WW-uitkering in hh	1.795	9.479	0,44	1.740	9.241	0,43
AO-uitkering (15-80%) in hh	1.434	10.191	0,51	1.370	9.564	0,50
AO-uitkering (80-100%) in hh	14.933	7.712	0,36	14.639	7.288	0,36
ANW-uitkering in hh	104	10.177	0,48	133	9.225	0,46
Ziektewet, wachtgeld in hh	2.837	8.700	0,40	2.687	8.733	0,42
Pensioenuitkering in hh	8.433	14.161	0,72	8.819	13.137	0,71
Vraagkant						
Relatief weinig beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	55.937	17.065	0,87	56.405	16.114	0,86
Relatief veel beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	47.643	17.205	0,88	44.541	16.396	0,88
Buurteffecten						
Relatief weinig overlast in de buurt	67.696	16.343	0,85	67.645	15.594	0,84
Relatief veel overlast in de buurt	63.630	17.467	0,88	63.630	16.554	0,88
Loonkostensubsidie						
Ontvangt loonkostensubsidie	3.919	10.844	0,52	3.606	10.522	0,53

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De tabel geeft per achtergrondkenmerk het aantal huishoudens, de gemiddelde prijs per uitkering en de fractie ten opzichte van de norm. De prijs per uitkering en de fractie van het normbedrag zijn gecorrigeerd voor uitkeringen aan AOW-gerechtigden en elders verzorgden, opgehoogd naar een geheel jaar uitkering en gemaximeerd op het normbedrag voor het huishouden. Dat sluit aan bij de uitkomstmaat die vanaf model 2019 voor de prijscomponent is gebruikt.

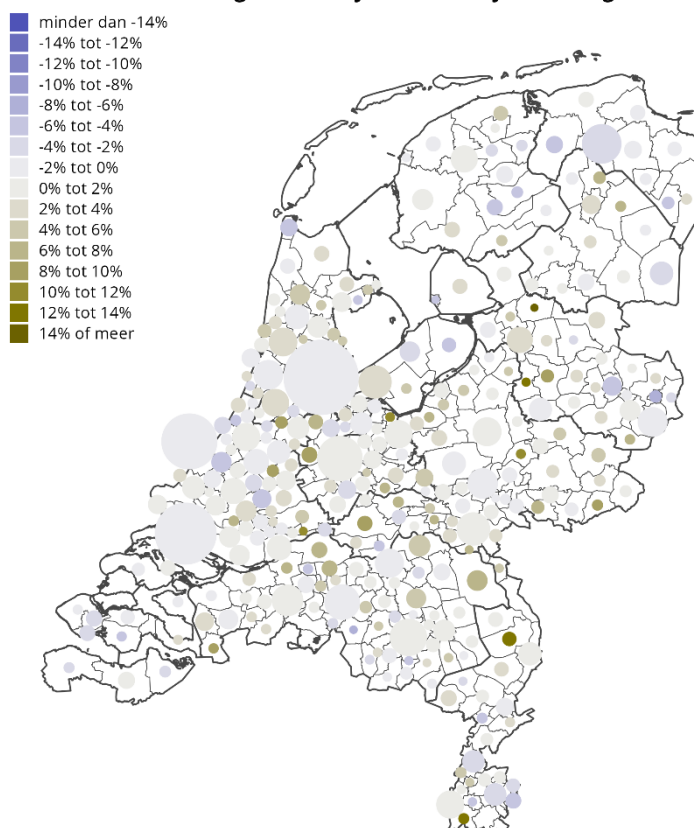
Er zijn geen substantiële ontwikkelingen zichtbaar in de prijs per uitkering.

Ruimtelijk beeld

Figuur 3.2 laat het procentuele verschil zien in de bijstandsuitgaven. Het gaat hier om uitgavenaandelen waardoor veranderingen in uitgaven op macroniveau geen rol spelen. De gemeentelijke aandelen in de bijstandsuitgaven zijn gemiddeld gegroeid, en relatief sterk in kleinere gemeenten – vooral die in de Randstad en Noord-Brabant. In de gemeenten met meer dan 250.000 inwoners dalen de gemeentelijke aandelen, gemiddeld met één procent.

Figuur 3.2 Het aandeel van de bijstandsuitgaven groeit vooral in kleinere gemeenten en daalt in grote steden

Procentueel verschil gemeentelijk aandeel bijstandsuitgaven

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont per gemeente het verschil tussen het aandeel bijstandsuitgaven in 2024 en in 2023, uitgedrukt als percentage van het aandeel bijstandsuitgaven in 2023. Dit zijn de cijfers die respectievelijk voor de actualisatie van Model 2026 en de actualisatie van Model 2025 worden gebruikt. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

3.3 Conclusies

De gemiddelde bijstandskans is tussen eind 2023 en eind 2024 gedaald met 0,1 procentpunt. De verschillen in de feitelijke bijstandskansen naar type huishouden en regiokenmerken zijn tussen eind 2023 en eind 2024 over het algemeen stabiel. De gemiddelde prijs stijgt van 16 naar 17 duizend euro per uitkering. Het aandeel van de bijstandsuitgaven groeit vooral in kleinere gemeenten en daalt in grote steden. Dit komt overeen met de lichte stijging van de bijstandsafhankelijkheid in veel kleinere gemeenten.

4 Geactualiseerde voorspelling

Dit hoofdstuk presenteert de geactualiseerde voorspelling van Model 2026. Ook tonen we enkele plausibiliteits-toetsen zoals de afwijking in het aantal voorspelde en daadwerkelijke bijstandshuishoudens, de afwijking in euro's van de budgetten met de feitelijke uitgaven van gemeenten in 2024 en de budgetmutaties ten opzichte van Model 2025. De volgende paragraaf gaat in op de resultaten van de geactualiseerde voorspelling van de volume-component. De daaropvolgende paragraaf gaat in op de resultaten van de geactualiseerde voorspelling van de prijscomponent. Paragraaf 4.3 toetst de uitkomsten op plausibiliteit en Paragraaf 4.4 bevat een verklarende analyse van veranderingen in het objectieve budget. De laatste paragraaf concludeert.

4.1 Volumecomponent

Om de voorspelde bijstandskans te berekenen worden de gewichten van het schattingsmodel voor de volume-component (zie Bijlage C van Vermeulen et al., 2025a) vermenigvuldigd met de kenmerken in het geactualiseerde bestand. Dit geeft voor elk huishouden op 31 december 2024 een bijstandskans. Tabel 4.1 bevat het aantal huishoudens en de bijbehorende werkelijke en voorspelde bijstandskans, uitgesplitst naar achtergrondkenmerken.

Verschillen tussen de voorspelde en werkelijke bijstandskans kunnen een aantal oorzaken hebben. Allereerst zijn de gewichten geschat op het bestand begin 2023. De samenstelling van een groep huishoudens kan sinds die tijd gewijzigd zijn. Substantiële wijzigingen kunnen leiden tot een afwijking tussen de voorspelde en de werkelijke bijstandskans. Ten tweede introduceert de actualisatie zelf ruis die verschillen kan veroorzaken. Deze ruis ontstaat doordat niet alle gegevens geactualiseerd kunnen worden en dus verschillende peilmomenten worden gehanteerd. Dit komt bijvoorbeeld voor bij de HCl: er zijn in de actualisatie meer mensen met een onbekend opleidingsniveau, omdat volledige actualisatie niet mogelijk is. Meer mensen worden aan de groep 'HCl onbekend' toegekend en daardoor verandert de bijstandskans van de mensen die wel zijn ingedeeld.

Dit speelt ook bij kenmerken voor niet-rechthebbenden, zoals vermogen en overwaarde. Doordat vermogensgegevens dateren van 1 januari 2023 is een fictief persoonlijk vermogen berekend. Daardoor kan het zijn dat mensen eind 2024 onterecht als (niet-)rechthebbende worden gezien. Ook bij zorgkosten en medicijngebruik speelt de aansluiting tussen schatting en actualisatie mee, omdat zorgkosten zijn gebaseerd op het jaar 2022, en medicijngebruik op 2023. Migranten die zich in 2023 of 2024 in Nederland vestigden, hebben bijvoorbeeld een relatief grote bijstandskans, maar nog (deels) onbekende zorgkosten.

Verder is het bijstandsverdeelmiddel geen macromodel en het is dan ook niet ontwikkeld met het doel om goede voorspellingen op macroniveau te maken. Ramingen van de ontwikkeling in bijstandsgebruik op macroniveau komen immers van het Centraal Planbureau, terwijl het bij het bijstandsverdeelmiddel gaat om verschillen in bijstandsafhankelijkheid en uitgaven tussen gemeenten. Ontwikkelingen op macroniveau hebben daar geen directe invloed op. Indirect kunnen er natuurlijk wel gevolgen zijn, bijvoorbeeld als een bepaalde groep huishoudens relatief hard door conjuncturele ontwikkelingen wordt getroffen (ten opzichte van andere huishoudtypen) en een gemeente een relatief groot aandeel van deze groep huisvest (ten opzichte van andere gemeenten).

De voorspelde bijstandskans ligt in totaal met 4,5 procent lager dan de werkelijke bijstandskans van 4,6 procent. In eerdere modeljaren was het verschil tussen de voorspelde en werkelijke bijstandskans groter in de actualisatiefase. Zo was in Model 2025 de voorspelde bijstandskans 5,0 procent en de werkelijke bijstandskans 4,7 procent. Dit was

ook bij Model 2024 en Model 2023 het geval: de voorspelde bijstandsafhankelijkheid was bij de actualisatie van Model 2024 5,5 procent, terwijl de werkelijke bijstandskans op 31 december 2022 4,8 procent was. In de actualisatie van Model 2023 was de voorspelde bijstandsafhankelijkheid 5,7 procent, terwijl de werkelijke bijstandskans op 31 december 2021 5,2 procent was.

Ook voor de meeste groepen geldt dat de voorspelde bijstandskans dichtbij de werkelijke bijstandskans ligt. Er zijn echter uitzonderingen: net als in eerdere modeljaren is de voorspelde bijstandskans relatief klein vergeleken met de werkelijke bijstandskans voor huishoudens met 18-20-jarigen en huishoudens waarin minstens één persoon een Ziektewetuitkering of wachtgeld ontvangt. Daarnaast zien we een relatief laag voorspelde kans bij huishoudens met een AO-uitkering.

Het verschil tussen de werkelijke en voorspelde bijstandskans is naar verhouding wat groter bij alleenstaande vaders met een jong of juist oud kind en overige huishoudens. Verder zit er een groot verschil tussen werkelijke en voorspelde bijstandskans voor de groep uit de voormalige Sovjet-Unie (exclusief Oekraïne), die zich vanaf 24 februari 2022 in Nederland heeft gevestigd. De werkelijke bijstandskans ligt hoger dan de voorspelde bijstandskans voor deze twee groepen. Een deel van deze groep heeft een bijstandsuitkering omdat ze geen aanspraak maken op de leefgeldregeling. Personen uit de voormalige Sovjet-Unie (exclusief Oekraïne) die via Oekraïne zijn gevlucht hebben wel recht op leefgeld (zie Vermeulen et al., 2025a). Daarnaast zien we een relatief groot verschil tussen de voorspelde en werkelijke bijstandskans voor de groep met ten minste één lid met herkomst Iran.

Tabel 4.1 De voorspelde bijstandskans ultimo 2024 is hoger dan de werkelijke bijstandskans

Kenmerken	Aantal hh	Werkelijke bijstandskans	Voorspelde bijstandskans
Totaal	7.583.543	4,6%	4,5%
Huishoudenstypen			
Alleenstaande	2.301.678	8,0%	7,9%
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	72.117	22,2%	21,6%
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	119.040	17,2%	16,7%
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	117.558	13,6%	13,4%
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	155.729	12,9%	12,6%
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	4.099	5,8%	6,6%
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	16.724	6,1%	6,3%
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	27.304	5,5%	5,5%
Eenouder-vader, jongste kind 18+	58.108	3,7%	3,4%
Paar, jongste kind 18-	1.466.031	2,4%	2,3%
Paar, jongste kind 18+	479.317	1,5%	1,4%
Paar zonder kinderen	1.271.400	1,4%	1,4%
Thuiswonend meerderjarig kind	1.451.231	1,9%	1,8%
Overig huishouden	43.207	4,2%	4,4%
Leeftijdsgroepen			
18-20-jarige in hh	414.091	1,2%	0,9%
20-25-jarige in hh	1.104.956	2,1%	2,1%
25-30-jarige in hh	1.005.362	3,2%	3,1%

30-40-jarige in hh	1.765.715	4,0%	3,8%
40-50-jarige in hh	1.618.299	4,9%	4,8%
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	2.603.183	6,5%	6,4%
Woonsituatie			
Corporatiewoning	1.879.021	15,9%	15,6%
Standplaats	14.084	12,2%	12,1%
Herkomst			
met herkomst Turkije in hh	253.196	8,7%	8,5%
met herkomst Suriname in hh	227.406	7,8%	7,7%
met herkomst Nederlandse Cariben in hh	118.492	9,5%	9,4%
met herkomst Marokko in hh	219.733	12,4%	12,2%
met herkomst Ghana in hh	17.688	10,1%	10,5%
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	36.587	29,0%	28,7%
met herkomst overig Afrika in hh	164.769	12,5%	12,4%
met herkomst Afghanistan in hh	28.991	21,6%	21,4%
met herkomst Irak in hh	36.541	23,9%	24,2%
met herkomst Syrië in hh	81.172	45,9%	43,5%
met herkomst Iran in hh	36.070	15,5%	16,7%
met herkomst China in hh	72.995	2,7%	3,0%
met herkomst India in hh	48.816	1,1%	1,2%
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	55.955	7,2%	7,3%
Met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	53.507	6,8%	6,7%
Met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	25.603	1,5%	0,5%
Met herkomst Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	12.281	4,0%	4,0%
Met herkomst Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	70.289	0,2%	0,1%
met herkomst overig Europa	806.957	2,3%	2,3%
met herkomst overig Azië	355.931	5,0%	4,5%
met herkomst overig Amerika en Oceanië	196.549	3,6%	3,7%
Opleidingsniveau			
HCI-laag in hh	1.973.602	14,2%	14,4%
HCI-midden in hh	4.025.642	1,0%	0,9%
HCI-hoog in hh	2.612.542	0,5%	0,5%
(V)SO/PrO in hh	146.176	8,6%	8,4%
Gezondheidsindicatoren			
Zorgkosten onbekend	525.840	6,0%	5,7%
Zorgkosten boven € 5.000	845.507	8,2%	8,1%
Verleden met zorgkosten boven de € 5.000	2.683.560	6,6%	6,6%
Gebruik ggz	728.883	8,7%	8,6%
Verleden met ggz-kosten	2.386.527	6,9%	6,8%
Medicijnen tegen verslaving	44.865	17,0%	15,9%
Medicijnen tegen depressie	669.508	8,8%	8,4%
Medicijnen tegen psychose/bipolaire stoornis	212.094	15,0%	14,1%

Medicijnen tegen epilepsie en pijn	247.029	13,1%	12,4%
Medicijngebruik uit < 4 hoofdgroepen	6.978.882	3,8%	3,7%
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	945.692	7,3%	7,0%
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	290.399	10,7%	10,2%
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	74.435	14,2%	13,4%
Zorgkosten voor hulpmiddelen	926.492	6,6%	6,4%
Ziekenhuiskosten	4.530.665	4,9%	4,9%
Bovengemiddelde huisartskosten	2.484.933	6,0%	5,9%
Stapeling van problematiek			
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	355.584	21,5%	20,9%
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh	422.014	18,9%	18,5%
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	851.795	17,9%	17,8%
Voormalig studenten & psychproblematiek in hh	108.913	6,3%	6,2%
Niet-rechthebbenden			
Alleenstaande, vermogen > € 7.575	816.056	1,4%	1,3%
Alleenstaande, vermogen t/m € 7.575 & overwaarde > € 63.900	116.382	1,8%	1,8%
Paar, vermogen > € 15.150	3.128.504	0,4%	0,3%
Paar, vermogen > € 15.150 & overwaarde > € 63.900	729.343	0,6%	0,6%
Student (mbo/hbo/wo) in hh	1.044.306	0,5%	0,6%
WW-uitkering in hh	151.058	1,2%	1,1%
AO-uitkering 15-80% in hh	97.270	1,5%	1,2%
AO-uitkering 80-100% in hh	554.668	2,7%	2,3%
ANW-uitkering in hh	17.512	0,6%	0,5%
ZW of wachtgeld in hh	114.210	2,5%	1,7%
Pensioenuitkering in hh	366.784	2,3%	2,3%
Vraagkant			
Relatief weinig personen werken onder niveau in gemeente	1.043.521	5,5%	5,4%
Relatief veel personen werken onder niveau in gemeente	970.866	5,3%	5,2%
Relatief weinig beschikbaarheid van werk in gemeente	1.038.801	4,8%	4,6%
Relatief veel beschikbaarheid van werk in gemeente	1.222.165	4,8%	4,7%
Buurteffecten			
Relatief weinig inwoners in buurt waar werken niet de norm is in gemeente	882.968	1,3%	1,4%
Relatief veel inwoners in buurt waar werken niet de norm is in gemeente	1.040.115	12,1%	12,1%
Relatief weinig overlast in de buurt	1.081.304	1,9%	1,8%
Relatief veel overlast in de buurt	1.426.410	8,5%	8,4%

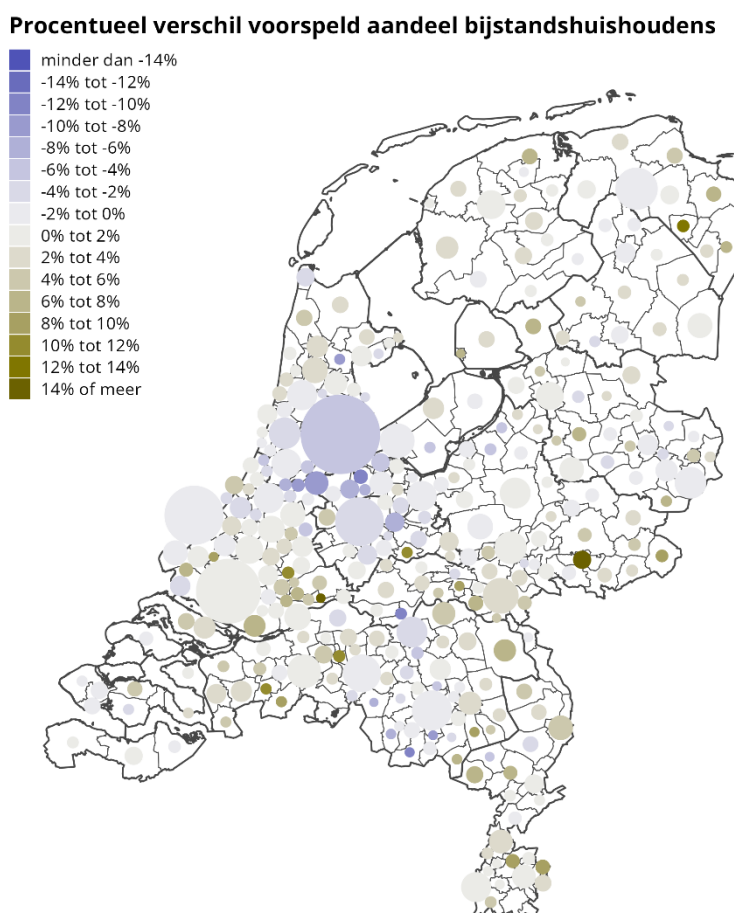
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De tabel laat het aantal huishoudens en de werkelijke kans op bijstand op peildatum 31 december 2024 zien. Daarnaast is de voorspelde kans op bijstand, berekend door toepassing van de gewichten uit het schattingsmodel voor de volumecomponent van Model 2026 op het geactualiseerde analysebestand met peildatum 31 december 2024, weergegeven. De cijfers zijn uitgesplitst naar achtergrondkenmerken van huishoudens.

Ruimtelijk beeld

De procentuele ontwikkeling in het voorspeld aandeel bijstandshuishoudens is met name in (de omgeving van) Amsterdam en de niet-stedelijke gemeenten rond Eindhoven kleiner, zie Figuur 4.1.⁴ In niet-stedelijke gemeenten in het zuiden en oosten van het land zien we een positieve ontwikkeling. In kleine tot middelgrote gemeenten (15.000 tot 40.000 en 40.000 tot 100.000 inwoners) is de procentuele ontwikkeling in het voorspeld aandeel bijstandshuishoudens het grootste (gemiddeld 1,3% in beide grootteklassen) – in de overige grootteklassen is dit negatief.

Figuur 4.1 Voorspelde bijstandsafhankelijkheid daalt sterk (in de omgeving van) Amsterdam

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont het procentuele verschil tussen het voorspelde aandeel huishoudens met bijstand o.b.v. de volumecomponent van Model 2025 en het voorspelde aandeel huishoudens met bijstand o.b.v. de volumecomponent van Model 2026, beide na actualisatie van de gegevens naar respectievelijk ultimo 2023 en ultimo 2024. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

⁴ In voorgaande jaren rapporteerden we het procentueel verschil voorspeld aantal bijstandshuishoudens. Hier speelt echter de macro-ontwikkeling van het voorspelde aantal bijstandshuishoudens doorheen, waardoor het procentueel verschil voorspeld aandeel bijstandshuishoudens inzichtelijker is.

4.2 Prijscomponent

Om de voorspelde fractie van het normbedrag te berekenen worden de gewichten van het schattingsmodel voor de prijscomponent (zie Bijlage C van Vermeulen et al., 2025a) vermenigvuldigd met de kenmerken in het geactualiseerde bestand. Tabel 4.2 laat zien dat de voorspelde prijsfracties vrijwel gelijk zijn aan de werkelijke prijsfracties.

Tabel 4.2 Voorspelde fracties ultimo 2024 gelijk aan de werkelijke fracties

	Aantal hh	Werkelijke fractie van het normbedrag	Voorspelde fractie van het normbedrag
Totaal	347.097	0,87	0,87
Huishoudtypen			
Alleenstaande	182.851	0,89	0,90
Eenouder-moeder, jongste kind tot 5	15.716	0,87	0,88
Eenouder-moeder, jongste kind 5-12	20.191	0,86	0,87
Eenouder-moeder, jongste kind 12-18	15.783	0,87	0,87
Eenouder-moeder, jongste kind 18+	20.091	0,89	0,87
Eenouder-vader, jongste kind tot 5	238	0,86	0,91
Eenouder-vader, jongste kind 5-12	1.017	0,89	0,91
Eenouder-vader, jongste kind 12-18	1.508	0,91	0,92
Eenouder-vader, jongste kind 18+	2.119	0,90	0,92
Paar, jongste kind 18-	34.556	0,82	0,81
Paar, jongste kind 18+	7.362	0,84	0,82
Paar zonder kinderen	17.588	0,76	0,76
Thuiswonend meerderjarig kind	26.287	0,82	0,87
Overig huishouden	1.790	0,60	0,73
Leeftijdsgroepen			
18- tot 20-jarige in hh	4.871	0,84	0,88
20- tot 25-jarige in hh	22.934	0,80	0,88
25- tot 30-jarige in hh	31.679	0,83	0,85
30- tot 40-jarige in hh	69.290	0,85	0,85
40- tot 50-jarige in hh	79.555	0,86	0,86
50-jarige tot AOW-leeftijd in hh	168.819	0,87	0,87
Woonsituatie			
Corporatiewoning	296.910	0,87	0,87
Standplaats	1.710	0,87	0,86
Herkomst			
met herkomst Turkije in hh	21.846	0,87	0,88
met herkomst Suriname in hh	17.568	0,87	0,88

met herkomst Nederlandse Cariben in hh	11.074	0,86	0,88
met herkomst Marokko in hh	27.028	0,87	0,88
met herkomst Ghana in hh	1.767	0,87	0,89
met herkomst Somalië of Eritrea in hh	10.473	0,90	0,89
met herkomst overig Afrika in hh	20.253	0,88	0,88
met herkomst Afghanistan in hh	6.191	0,88	0,89
met herkomst Irak in hh	8.704	0,90	0,90
met herkomst Syrië in hh	36.926	0,89	0,89
met herkomst Iran in hh	5.520	0,91	0,91
met herkomst China in hh	1.927	0,86	0,87
met herkomst India in hh	524	0,83	0,85
met herkomst voormalig Joegoslavië in hh	4.029	0,87	0,86
Met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	3.631	0,89	0,87
Met herkomst voormalige Sovjet-Unie exclusief Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	374	0,83	0,85
Met herkomst Oekraïne, vestiging voor 24 februari 2022 in hh	490	0,86	0,86
Met herkomst Oekraïne, vestiging vanaf 24 februari 2022 in hh	115	0,88	0,78
met herkomst overig Europa in hh	18.190	0,82	0,85
met herkomst overig Azië in hh	17.667	0,86	0,86
met herkomst overig Amerika en Oceanië in hh	7.020	0,84	0,86
Opleidingsniveau			
HCI-laag in hh	277.931	0,87	0,87
HCI-midden in hh	38.186	0,77	0,82
HCI-hoog in hh	13.303	0,80	0,83
(V)SO/PrO in hh	12.228	0,81	0,86
Gezondheidsindicatoren			
Zorgkosten boven € 5.000	68.934	0,85	0,85
Verleden met zorgkosten boven € 5.000	176.371	0,86	0,86
Gebruik ggz	62.521	0,85	0,86
Verleden met ggz-kosten	163.883	0,86	0,86
Medicijnen voor verslaving	7.612	0,87	0,87
Medicijnen voor depressie	58.474	0,85	0,85
Medicijnen voor psychose/bipolaire stoornis	31.483	0,85	0,85
Medicijnen voor epilepsie en pijn	32.238	0,85	0,85
Medicijngebruik uit minder dan 4 hoofdgroepen	260.769	0,86	0,87
Medicijngebruik uit 4 of 5 hoofdgroepen	68.274	0,86	0,86
Medicijngebruik uit 6 of 7 hoofdgroepen	30.944	0,86	0,85
Medicijngebruik uit 8 of meer hoofdgroepen	10.562	0,85	0,84
Zorgkosten voor hulpmiddelen	60.678	0,85	0,85
Ziekenhuiskosten	221.986	0,86	0,86

Bovengemiddelde huisartskosten	147.671	0,85	0,86
Stapeling van problematiek			
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & 50 tot AOW-leeftijd in hh	76.245	0,89	0,89
Herkomstland met verhoogde kans op bijstand in hh & gezondheidsproblemen in hh	79.019	0,88	0,88
HCI laag in hh & gezondheidsproblemen in hh	151.449	0,86	0,87
Voormalig studenten & psychproblematiek in hh	6.823	0,83	0,84
Overige uitkeringen			
WW-uitkering in hh	1.795	0,44	0,59
AO-uitkering (15-80%) in hh	1.434	0,51	0,53
AO-uitkering (80-100%) in hh	14.933	0,36	0,38
ANW-uitkering in hh	104	0,48	0,47
Ziektewet, wachtgeld of (overige uitkering in 2022) in hh	2.837	0,40	0,51
Pensioenuitkering in hh	8.433	0,72	0,72
Vraagkant			
Relatief weinig beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	55.937	0,87	0,87
Relatief veel beschikbaarheid van laaggeschoold werk in gemeente	47.643	0,88	0,88
Buurteffecten			
Relatief weinig overlast in de buurt	67.696	0,85	0,85
Relatief veel overlast in de buurt	63.630	0,88	0,89
Loonkostensubsidie			
Ontvangt loonkostensubsidie	3.919	0,52	0,44

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De tabel geeft in de derde kolom de gemiddelde werkelijke prijsfractie weer. De laatste kolom geeft de voorspelde gemiddelde fractie weer. Beide fracties zijn berekend met normbedragen van juli 2024. Alleen bijstandshuishoudens zijn meegenomen in de voorspelling in de tabel. In werkelijkheid wordt voor alle huishoudens een gemiddelde prijsfractie voorspeld. Deze is echter niet direct vergelijkbaar met de werkelijke prijsfractie van bijstandshuishoudens.

Voor het merendeel van de huishoud- en regioenmerken zijn de voorspelde prijsfracties vrijwel gelijk aan de werkelijke prijsfracties. Voor overige huishoudens, thuiswonende meerjarige kinderen en alleenstaande vaders met een jong kind wordt de voorspelde prijsfractie echter wel relatief sterk overschat. Hetzelfde geldt voor huishoudens met minstens één lid tussen de 18 tot 20 jaar of tussen de 20 tot 25 jaar. Ook bij huishoudens met een WW-, AO, ZW-uitkering of wachtgeld zien we een relatief sterke overschatting van de prijsfractie. Daarnaast is de voorspelde fractie hoger dan de werkelijke fractie voor de groep met HCI-midden. Hetzelfde geldt voor de groep met praktijk- of speciaal onderwijs.

De indicator voor LKS-ontvangst zorgt ervoor dat huishoudens, die zowel bijstand als LKS ontvangen, gemiddeld een lagere uitkering ontvangen. De fractie van het normbedrag is in werkelijkheid wel hoger dan voorspeld. Hetzelfde geldt voor huishoudens met Oekraïense ontheemden. Zij ontvangen ook een hogere prijsfractie dan voorspeld. Het gaat hierbij om slechts een klein aantal huishoudens.

In Tabel 4.3 is te zien dat voor zowel de schattingsfase als de actualisatiefase van Model 2026 de gemiddelde voorspelde fractie 2024 gelijk is aan de werkelijke fractie. Hetzelfde geldt voor de schattingsfase in Model 2025, terwijl we een licht verschil zien in de actualisatiefase. Bovendien laat de tabel zien dat het niveau van de prijsfracties ongeveer gelijk is voor beide jaren.

Tabel 4.3 Voorspelde fracties voor beide modeljaren nagenoeg gelijk aan de werkelijke fracties

Model	Fractie van het normbedrag (gemiddelde schatting)		Fractie van het normbedrag (gemiddelde actualisatie)	
	Werkelijk	Voorspeld	Werkelijk	Voorspeld
Model 2026	0,87	0,87	0,87	0,87
Model 2025	0,88	0,88	0,86	0,88

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De tabel geeft in de eerste en de derde kolom de gemiddelde werkelijke prijsfractie weer. De tweede en de vierde kolom geven de gemiddelde voorspelde prijsfractie weer. Fracties zijn voor Model 2026 berekend met normbedragen van juli 2023 (schattingsfase) en juli 2024 (actualisatiefase) en voor Model 2025 met normbedragen van juli 2022 (schattingsfase) en juli 2023 (actualisatiefase). Alleen bijstandshuishoudens zijn meegenomen in de voorspelling in de tabel. In werkelijkheid wordt voor alle huishoudens een gemiddelde prijsfractie voorspeld. Deze is echter niet direct vergelijkbaar met de werkelijke prijsfractie van bijstandshuishoudens.

4.3 Plausibiliteit

Net als in Paragraaf 4.2 van het achtergronddocument over de schattingsfase (Vermeulen et al., 2025a) tonen we in deze paragraaf afwijkingen tussen budget in 2026 en uitgaven – in deze rapportage in 2024 (in de schattingsfase was dit 2023). We tonen daarnaast budgetmutaties. Deze uitkomsten geven een beeld van de plausibiliteit van de geactualiseerde uitkomsten. Een tweede doel van het rapporteren van deze resultaten is om te laten zien hoe de afwijking en de budgetmutaties van de verdeling van de reguliere budgetten tot stand komen. De objectieve budgetten maken hier voor de grotere gemeenten namelijk het leeuwendeel van uit.

4.3.1 Afwijking in euro's

De afwijking tussen de budgetten op basis van het objectieve verdeelmodel en de uitgaven in 2024 is een manier om de plausibiliteit van de schattingsresultaten te beoordelen. Hiertoe bepalen we eerst het voorspelde bedrag per huishouden door de voorspelde fractie van het normbedrag te vermenigvuldigen met het normbedrag van een huishouden per 1 juli 2025. Het objectieve budget volgt dan door de voorspelde kans per huishouden in het geactualiseerde bestand te vermenigvuldigen met het voorspelde bedrag per huishouden en dit over alle huishoudens binnen de gemeente op te tellen. Het objectieve budgetaandeel per gemeente resulteert door het objectieve budget te delen door het totaal aan objectieve budgetten van alle gemeenten in 2026. Merk op dat deze maatstaf robuust is voor veranderingen in budget en uitgaven op macroniveau.

Voor de 'afwijking in euro's' tussen objectieve budgetaandelen en uitgavenaandeel is gekeken naar het procentuele absolute verschil tussen het budgetaandeel voor 2026 en het uitgavenaandeel in 2024. Deze vergelijking is echter niet helemaal zuiver. Allereerst bevatten de uitgaven in 2024 ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners. Omdat het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners buiten het model om wordt verdeeld, is deze component niet meegenomen in de budgetaandelen die uit het model volgen. Dit zorgt voor een afwijking ten opzichte van de uitgaven in 2024 en vertaalt zich in een grotere afwijking in euro's. Daarnaast gebruikt

het model normbedragen per 1 juli 2025 om budgetten voor 2026 te berekenen. De uitgaven 2024 zijn gebaseerd op normbedragen die golden in 2024. De ontwikkeling in de hoogte van de normbedragen is niet voor elk type huishouden gelijk. Ook dit kan daarom resulteren in een minder goede aansluiting. Tenslotte kunnen verschillen tussen budget en uitgaven ook ontstaan door gemeentelijk beleid en uitvoering.

Tabel 4.4 vergelijkt de afwijking in euro's voor Model 2026 met Model 2025, met een onderscheid naar verschillende grootteklassen van gemeenten. De afwijking tussen budgetten op basis van het objectieve verdeelmodel (na toepassing van zowel de volume- als prijscomponent) en de uitgavendelen is lager voor Model 2026 dan voor Model 2025. Deze daling is terug te zien voor alle gemeenteklassen behalve voor gemeenten met meer dan 250.000 inwoners. Het objectieve budgetaandeel daalt bij drie van de G4-gemeenten sterker dan het uitgavenaandeel. Voor deze gemeenten wordt de afwijking in euro's negatiever. Voor de andere gemeente wordt de afwijking in euro's positiever. In absolute zin resulteert dit in een toename van de gemiddelde afwijking voor deze gemeenten.

Tabel 4.4 Afwijking in euro's lager in Model 2026 ten opzichte van Model 2025

Verskil tussen budgetaandeel en uitgavenaandeel	gem	min	max	totaal	# kleiner dan - 12,5%	# - 12,5% tot - 7,5%	# -7,5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
Model 2026									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	9,0	-28,4	45,7	169	11	16	41	55	46
40.000 – 100.000 inwoners	7,5	-10,3	41,9	104	0	2	19	54	29
100.000 – 250.000 inwoners	5,9	-9,7	14,9	28	0	2	11	10	5
Meer dan 250.000 inwoners	6,8	-7,4	-6,0	4	0	0	4	0	0
Totaal	8,2	-28,4	45,7	305	11	20	75	119	80
Gewogen naar inwonertal	7,3	-28,4	45,7	305	11	20	75	119	80
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,5	-28,4	45,7	305	11	20	75	119	80
Model 2025									
Gemeentegrootte									
15.000 – 40.000 inwoners	10,1	-23,9	41,4	170	12	18	34	57	49
40.000 – 100.000 inwoners	7,7	-11,1	46,4	103	0	5	23	46	29
100.000 – 250.000 inwoners	6,4	-10,4	13,8	28	0	4	9	8	7
Meer dan 250.000 inwoners	5,2	-9,3	-2,1	4	0	1	3	0	0
Totaal	8,9	-23,9	46,4	305	12	28	69	111	85

Gewogen naar inwonertal	7,5	-23,9	46,4	305	12	28	69	111	85
Gewogen naar uitgavenaandeel	6,5	-23,9	46,4	305	12	28	69	111	85

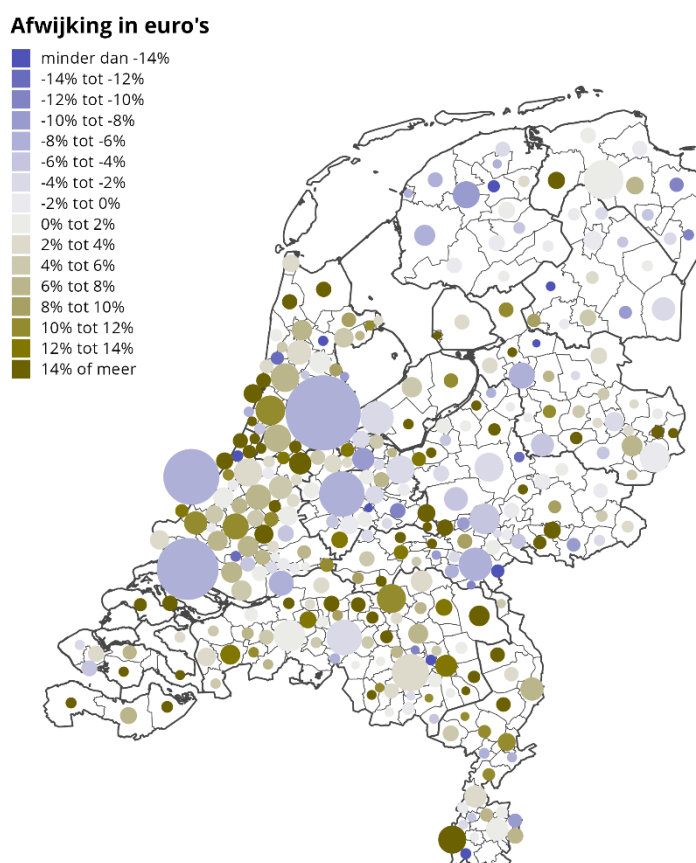
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op gebudgetteerde gemeenten (gemeenten met minstens 15.000 inwoners) van het jaar 2024 voor Model 2026 en 2023 voor Model 2025. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt. Dat geldt ook voor de gemeenten die gedeeltelijk historisch worden gebudgetteerd, er is dus nog geen rekening gehouden met de historische component. Het gemiddelde betreft de gemiddelde absolute afwijking in euro's.

Ruimtelijk beeld

De afwijking in euro's is negatief in de grotere steden, zie Figuur 4.2. De figuur toont voor Model 2026 per gemeente het verschil tussen het objectieve budgetaandeel op basis van de actualisatiefase en het aandeel in de totale bijstandsuitgaven in 2024, uitgedrukt als percentage van het uitgavenaandeel. De afwijking in euro's is positief in de kleinere gemeenten, voornamelijk in (de noordvleugel van) de Randstad, Noord-Brabant en Limburg.

Figuur 4.2 De afwijking in euro's is vooral negatief in grote steden

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont voor Model 2026 per gemeente het verschil tussen het objectieve budgetaandeel op basis van de actualisatiefase en het aandeel in de totale bijstandsuitgaven in 2024, uitgedrukt als percentage van het uitgavenaandeel. Cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

4.3.2 Budgetmutaties

Veranderingen in het budget ten opzichte van de verdeling van vorig jaar zijn een derde manier om de plausibiliteit van de uitkomsten te beoordelen. Om ervoor te zorgen dat verschillen in de omvang van het macrobudget geen rol spelen, is gekeken naar veranderingen in de budgetaandelen van gemeenten. Tabel 4.5 laat zien dat er verschuivingen optreden in de verdeling van objectieve budgetaandelen naar gemeentegrootte. Zo neemt het budgetaandeel van gemeenten van 40.000 tot 100.000 inwoners toe. De budgetaandelen van gemeenten van 250.000 of meer inwoners nemen daarentegen af. Voor de andere gemeentegrootten zien we geen substantiële veranderingen. Voor Model 2025 was het beeld gematigder, toen muteerden de objectieve budgetaandelen met maximaal 0,2 procentpunt voor de verschillende gemeentegroottes.

Tabel 4.5 Verschuiving in objectieve budgetaandelen van grote naar kleinere gemeenten

Mutaties in objectieve budgetaandelen	Cumulatieve objectieve budgetaandelen		
	2026	2025	mutatie in procentpunt
Gemeentegrootte			
0 - 15.000 inwoners (n = 37/37)	1,1	1,1	0,0
15.000 - 40.000 inwoners (n = 169/170)	14,7	14,7	0,0
40.000 - 100.000 inwoners (n = 104/103)	29,9	29,4	0,6
100.000 - 250.000 inwoners (n = 28/28)	29,0	29,0	0,0
minstens 250.000 inwoners (n = 4/4)	25,3	25,9	-0,6
Totaal (n = 342/342)	100	100	

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: Cumulatieve objectieve budgetaandelen zijn berekend op basis van alle gemeenten in een bepaalde grootteklasse, ingedeeld op basis van het jaar 2026 (Model 2026) en het jaar 2025 (Model 2025). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt.

Tabel 4.6 laat zien dat er voor individuele gemeenten sprake kan zijn van grotere veranderingen in de budgetaandelen tussen Model 2025 en 2026. De procentuele veranderingen in budgetaandelen zijn gemiddeld het grootst bij de gemeenten met onder de 40.000 inwoners. De grote uitschieters in de budgetaandeelmutaties doen zich dan met name ook voor bij de gemeenten tot 40.000 inwoners. Ook bij gemeenten met tussen de 40.000 en 100.000 inwoners zien we grote uitschieters. De mutaties in objectieve budgetaandelen zijn gemiddeld het kleinste voor gemeenten met tussen de 100.000 en 250.000 inwoners. Voor de gemeenten met meer dan 250.000 inwoners geldt een gemiddelde objectieve budgetmutatie van 2,5 procent.

Tabel 4.6 Objectieve budgetaandelen veranderen sterker voor kleinere gemeenten

Mutaties in objectieve budgetaandelen	procentuele (absolute) verandering budgetaandeel 2026 t.o.v. budgetaandeel 2025				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
15.000 - 40.000 inwoners (n = 169)	3,8	-11,9	15,9	62	107
40.000 - 100.000 inwoners (n = 104)	2,8	-8,4	13,9	29	75

100.000 - 250.000 inwoners (n = 28)	1,4	-2,3	4,2	13	15
minstens 250.000 inwoners (n = 4)	2,5	-5,3	0,5	3	1
Totaal (n = 305)	3,2	-11,9	15,9	107	198

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

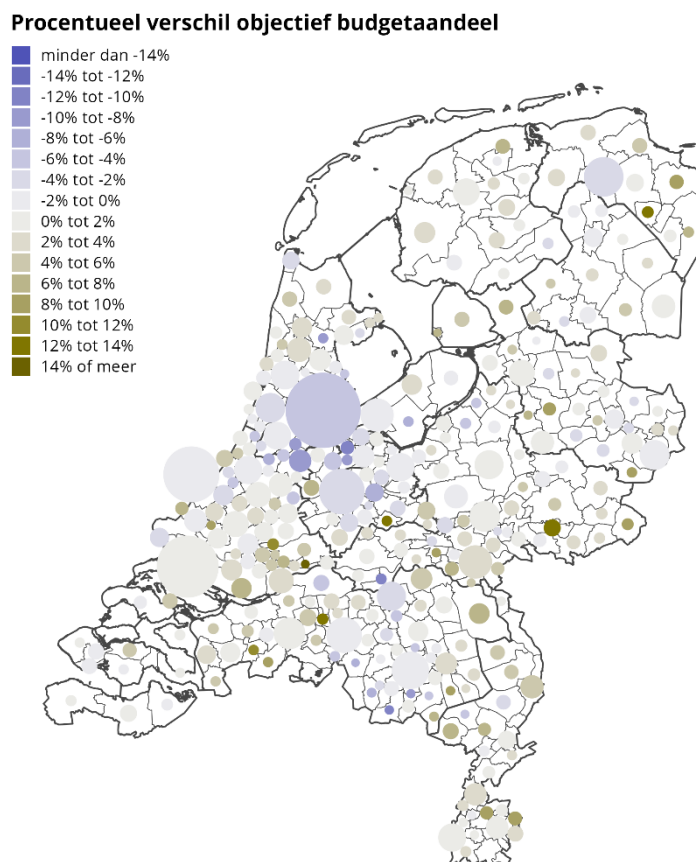
Noot: Objectieve budgetaandelen zijn berekend op basis van (deels) gebudgetteerde gemeenten in 2026. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het objectieve budget dat uit het model volgt, hierin is nog geen historische component toegepast.

Gemiddeld zijn de mutaties in budgetaandelen groter dan de mutaties van Model 2025 (zie Vermeulen et al., 2024b). De gemiddelde objectieve budgetmutatie betrof destijds 3,0 procent. Het verschil met de huidige budgetmutatie van 3,2 procent is dus klein. De mutaties van Model 2024 waren gemiddeld wel groter (zie Vermeulen et al., 2023b). Het ging toen om een gemiddelde van 5,6 procent. Dit heeft te maken met de wijzigingen vanwege de doorontwikkeling per Model 2024. De wijzigingen tussen de modelspecificatie in Model 2023 en Model 2024 zorgden toen namelijk ook voor mutaties. De gemiddelde objectieve budgetmutaties van Model 2023 en Model 2022 betroffen 4,2 procent en 4,3 procent. De mutatie van Model 2026 is dus relatief laag ten opzichte van de mutaties van voor de doorontwikkeling.

Ruimtelijk beeld

Figuur 4.3 laat zien hoe de objectieve budgetaandelen per gemeente veranderen ten opzichte van de objectieve budgetaandelen die volgden uit de actualisatie van Model 2025. De ontwikkeling in de objectieve budgetaandelen zijn over het algemeen klein: circa veertig procent van de gemeenten heeft een ontwikkeling van het budgetaandeel tussen -2% en 2% - en onder de twintig grootste gemeenten zijn slechts zes gemeenten met een ontwikkeling van het budgetaandeel buiten deze bandbreedte. Het objectieve budgetaandeel stijgt bovengemiddeld in de kleine tot middelgrote gemeenten (15.000 tot 40.000 en 40.000 tot 100.000 inwoners) en daalt bovengemiddeld in de grootste gemeenten (250.000 of meer inwoners). Vooral in Amsterdam en omgeving daalt het budgetaandeel relatief sterk.

Figuur 4.3 Relatief beperkte verschillen in objectieve budgetaandelen

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont het procentuele verschil tussen het objectieve budgetaandeel van Model 2025 en het objectieve budgetaandeel van Model 2026, beide na actualisatie van de gegevens naar respectievelijk ultimo 2023 en ultimo 2024. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

4.4 Verklarende analyse van objectieve budgetmutaties

In deze paragraaf verkennen we welke factoren het meest bepalend zijn voor de verandering in het objectieve budget van de gemeenten. Hiertoe hebben we een regressieanalyse uitgevoerd van de objectieve budgetmutatie op veranderingen in regiokenmerken, de procentuele verandering van het aantal huishoudens en de procentuele verandering in de geschatte kans op bijstand op basis van huishoudkenmerken.⁵ Het gaat om veranderingen tussen de peildatum van Model 2025 en de peildatum van Model 2026 in de actualisatiefase.

⁵ De geschatte kans op bijstand op basis van huishoudkenmerken is bepaald door alle regiokenmerken in de volumecomponent op hun landelijke gemiddelde te zetten, hiermee op huishoudniveau de bijstandskans te voorspellen en deze uitkomst vervolgens te aggregeren naar gemeenteniveau. Het kenmerk Beschikbaarheid van laaggeschoold werk hebben we niet meegenomen, omdat de verandering hierin zeer sterk correleert met de verandering in Werken onder niveau.

Kenmerken op huishoud-, buurt- en PC4-niveau zijn naar gemeenteniveau geaggregeerd.⁶ Dat kan wel leiden tot vertekening van de bijdrage van kenmerken als er binnen gemeenten sprake is van samenhang met bijstandskans.⁷ Observaties zijn gewogen naar het aantal huishoudens. Op basis van deze regressie hebben we vervolgens een dominantieanalyse uitgevoerd om te bepalen welke kenmerken het meest bepalend waren voor de mutatie van het objectieve budget.

Figuur 4.4 toont het resultaat van de dominantieanalyse. In deze figuur zijn de kenmerken geordend naar hun relatieve bijdrage, met het belangrijkste kenmerk aan de linkerkant. Op de verticale as staat de bijdrage van het kenmerk aan de verklaringskracht van het model. Het kenmerk met de grootste bijdrage is Bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken. Figuur 4.5 toont een kaart van de veranderingen in dit kenmerk. We zien dat het patroon in deze figuur inderdaad sterk overeenkomt met de verandering in objectieve budgetaandelen in Figuur 4.3. Daarna hebben het aantal huishoudens in de gemeente, Overlast in de buurt en Beschikbaarheid van werk de grootste bijdrage. De andere twee kenmerken hebben een verklaringskracht van minder dan twee procent.

De regiokenmerken spelen, net als vorig modeljaar (zie Vermeulen et al., 2024b), geen belangrijke rol meer bij de verklaring van veranderingen in het objectieve budget. In de jaren daarvoor speelden de regiokenmerken een grotere rol, zie Vermeulen et al. (2022b) en Vermeulen et al. (2023b). Dit is een gevolg van het stabiel maken van de regiokenmerken bij de doorontwikkeling van het bijstandsverdeelmiddel (Vermeulen et al., 2023d).⁸ Middeldorp et al. (2022) laten zien dat de veranderingen in de regiokenmerken die hierbij zijn doorgevoerd ervoor zorgen dat ze aanzienlijk minder van jaar op jaar variëren. Uit Figuur 4.4 blijkt dat deze kenmerken hierdoor tot aanzienlijk minder variatie in de budgetverdeling leiden. Dit is dan ook een aannemelijke verklaring voor de in Paragraaf 4.3.2 besproken afname in de omvang van de objectieve budgetmutaties ten opzichte van Model 2024 en eerder.

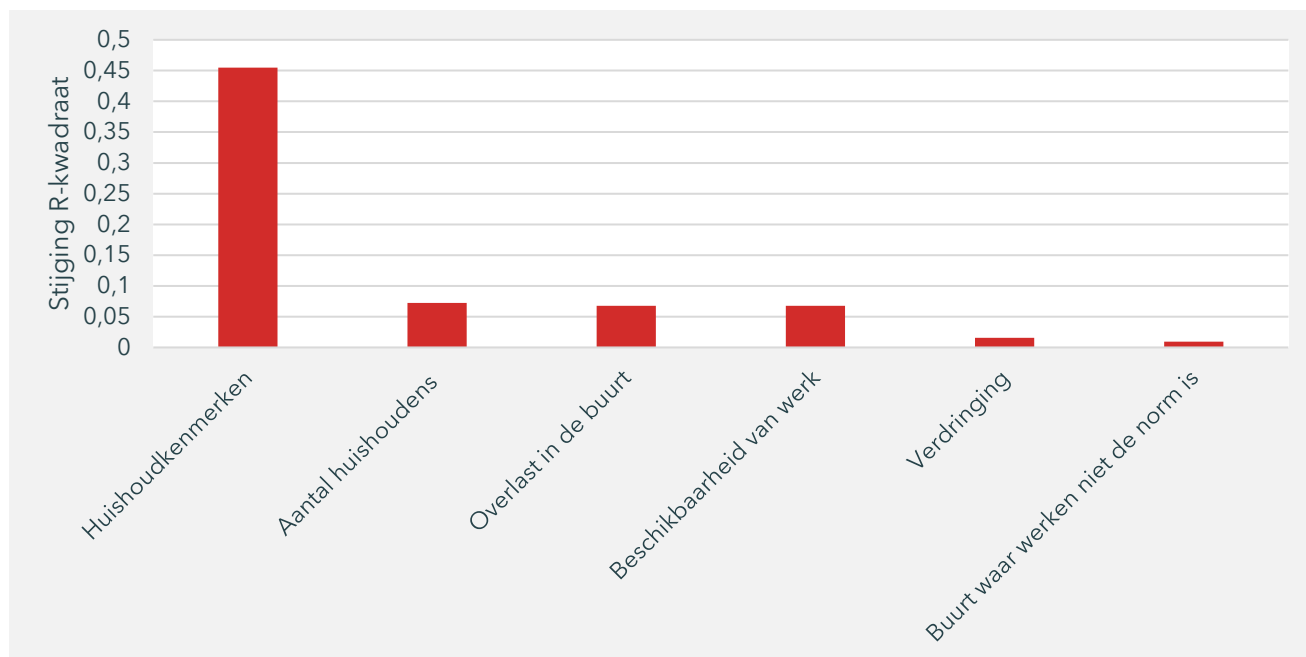
Wanneer we bij deze verklarende analyse inzoomen op de G4-gemeenten, dan zien we dat ook hier de Bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken de grootste bijdrage heeft. Het verschilt echter per gemeente of dit kenmerk positief of negatief bijdraagt aan de objectieve budgetmutatie. Overlast in de buurt en het aantal huishoudens in de gemeente spelen ook een relatief belangrijke rol in de objectieve budgetmutatie. Overlast in de buurt leidt voor deze gemeenten tot een hoger budget. Verder leidt het aantal huishoudens in de gemeente voor drie van deze vier gemeenten tot een lager budget. Deze analyse betreft echter een benadering van de budgetmutaties. We benadrukken daarom dat deze analyse met enige voorzichtigheid moet worden geïnterpreteerd.

⁶ Als gevolg van de doorontwikkeling van het bijstandsverdeelmiddel zijn de regiokenmerken per Model 2024 op buurt- of PC4-niveau geoperationaliseerd. We aggregeren de regiokenmerken naar gemeenteniveau door het gemiddelde te nemen over de verschillende buurten of PC4's binnen de gemeente, gewogen naar het aantal inwoners in de buurt of PC4. Door deze aggregatie verliezen we wel variatie binnen de gemeente voor deze kenmerken.

⁷ Dit geldt bijvoorbeeld voor het kenmerk Buurt waar werken niet de norm is. Vanwege het niet-lineaire karakter van het model is de bijdrage van dit kenmerk groter in buurten met een hogere bijstandskans. Bij aggregatie naar gemeenteniveau gaat dit effect verloren.

⁸ Vermeulen et al. (2023a) laten weliswaar zien dat de coëfficiënten voor de regiokenmerken als gevolg van de doorontwikkeling dalen, maar deze daling is niet groot genoeg om deze uitkomsten van de dominantieanalyse te verklaren.

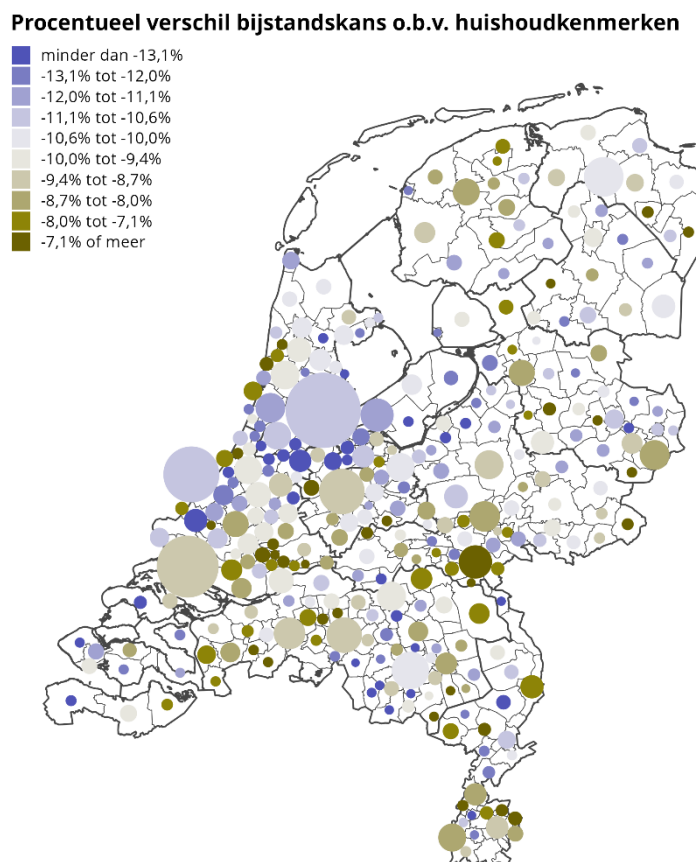
Figuur 4.4 De huishoudkenmerken zijn bepalend voor de veranderingen in het objectieve budget van gemeenten

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont de uitkomst van de dominantieanalyse. Deze analyse meet de relatieve bijdrage van de verklarende variabelen, in dit geval de (procentuele) verschillen van de regiokenmerken uit het volumemodel, de bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken en het aantal huishoudens, op de verandering in objectieve budgetaandelen. Voor de regiokenmerken kijken we naar de verschillen tussen de geactualiseerde gegevens van Model 2025 en Model 2026. Bij de bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken en het aantal huishoudens kijken we naar de relatieve verschillen tussen de geactualiseerde gegevens van Model 2025 en Model 2026.

Figuur 4.5 De bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken neemt sterk af in de regio's Amsterdam en Den Haag

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont het verschil tussen de berekende bijstandskansen o.b.v. huishoudkenmerken van Model 2025 en Model 2026, uitgedrukt als percentage van de berekende bijstandskansen o.b.v. huishoudkenmerken van Model 2025. De gegevens zijn waar mogelijk geactualiseerd naar ultimo 2023 voor modeljaar 2025 en ultimo 2024 voor modeljaar 2026. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

4.5 Conclusies

De voorspelde bijstandskans ultimo 2024 is lager dan de werkelijke bijstandskans. Het verschil is kleiner dan in voorgaande modeljaren. Voor de meeste groepen geldt dat de voorspelde bijstandskans dichtbij de werkelijke bijstandskans ligt. Voorspelde fracties van het normbedrag zijn vrijwel gelijk aan de werkelijke fracties van het normbedrag ultimo 2024.

De afwijking in euro's is kleiner dan voorgaand modeljaar. Deze daling is terug te zien voor alle gemeenteklassen, behalve voor gemeenten met meer dan 250.000 inwoners. De afwijking in euro's is positief in de kleinere gemeenten, voornamelijk in (de noordvleugel van) de Randstad, Noord-Brabant en Limburg.

Objectieve budgetmutaties zijn licht gestegen ten opzichte van voorgaand jaar, maar nog steeds laag ten opzichte van modeljaren voor de doorontwikkeling van het model in 2024. Het budgetaandeel van gemeenten van 40.000 tot 100.000 inwoners neemt toe. De budgetaandelen van gemeenten van 250.000 of meer inwoners nemen

daarentegen af. De objectieve budgetmutaties worden voor een belangrijk deel verklaard door veranderingen in Bijstandskans o.b.v. huishoudkenmerken. Als gevolg van de doorontwikkeling van het bijstandsverdeelmiddel zijn regiokenmerken stabielier waardoor ze minder invloed hebben op de objectieve budgetverdeling.

5 Voorlopige budgetverdeling

Dit hoofdstuk beschrijft de voorlopige verdeling van het reguliere budget. Dit reguliere budget bevat, naast het objectieve deelbudget uit Hoofdstuk 4, verschillende deelbudgetten. Deze deelbudgetten bestaan uit historische lasten, uitkeringen voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners, loonkostensubsidie (LKS), en geld voor de aanvullende jongeren norm. De budgetverdeling is voorlopig, omdat gegevens over uitgaven aan bijstand en LKS in 2025 nog niet beschikbaar zijn. Voor de vaststelling van de *definitieve* reguliere budgetten wordt gebruikgemaakt van cijfers over LKS-uitgaven in 2025. De voorlopige budgetverdeling is gebaseerd op uitgaven in 2024.

De volgende paragraaf presenteert de berekening van het voorlopige reguliere budget voor Model 2026. Vervolgens bespreken we de afwijking in euro's van deze budgetverdeling met bijstandsuitgaven in 2024 en de budgetmutaties vergeleken met vorig jaar.

5.1 Berekening van het budget voor bijstandsuitkeringen

Het reguliere budget is het budget dat een gemeente uiteindelijk toegewezen krijgt. Het ministerie van SZW stelt jaarlijks het macrobudget vast. Het macrobudget valt uiteen in twee budgetten die apart worden geraamd: een budget voor bijstandsuitkeringen (algemene bijstand, IOAW, IOAZ, Bbz levensonderhoud) en een budget voor LKS. Het budget bijstand bestaat uit vier deelbudgetten: het deelbudget bijstand objectief, het deelbudget bijstand historisch, het deelbudget ten behoeve van uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners (DTI) en het deelbudget voor de aanvullende jongeren norm. Dit laatste deelbudget is nieuw, we lichten de verdeling in deze paragraaf toe.⁹

Objectief budget en budget op basis van historische lasten

De grootste component van het reguliere budget is het objectieve budget dat gebaseerd is op het verdeelmodel. Het vorige hoofdstuk heeft laten zien dat de verklaringskracht van dit model toeneemt met de omvang van gemeenten. Voor gemeenten met minder dan 40.000 inwoners wijken de voorspellingen van het model aanzienlijk meer af van het werkelijke aantal bijstandshuishoudens en de uitgaven aan bijstand dan voor gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Vanwege de grote afwijkingen voor gemeenten met minder dan 40.000 inwoners ontvangen deze gemeenten een deelbudget op basis van historische uitgaven (de uitgaven in 2024) en zijn ze minder afhankelijk van het objectieve budget.

De mate waarin een gemeente objectief wordt gebudgetteerd (m) hangt af van het aantal inwoners op 1 januari 2025. Gemeenten met 40.000 of meer inwoners worden volledig objectief gebudgetteerd ($m = 1$). Bij hen worden de historische uitgaven niet meegenomen. Gemeenten met 15.000 of minder inwoners worden volledig historisch gebudgetteerd ($m = 0$) en zijn dus niet afhankelijk van de uitkomsten van het verdeelmodel. Bij gemeenten met 15.000 tot 40.000 inwoners wordt het budget deels historisch en deels objectief bepaald ($0 < m < 1$). De mate van objectieve budgettering wordt voor deze gemeenten berekend door het aantal inwoners in de gemeente te verminderen met 15.000 en vervolgens te delen door 25.000.¹⁰

⁹ Harmonisatie jongeren norm | VNG

¹⁰ Dus $m = \begin{cases} 1, & \text{als inwoneraantal} \geq 40.000 \\ 0, & \text{als inwoneraantal} \leq 15.000 \\ \frac{\text{inwoneraantal} - 15.000}{25.000}, & \text{als } 15.000 < \text{inwoneraantal} < 40.000 \end{cases}$

Het historische budget wordt berekend op basis van de gemeentelijke lasten aan bijstandsuitkeringen in 2024, exclusief uitgaven aan LKS. We corrigeren voor de groei of krimp van het aantal huishoudens tussen 1 januari 2024 en 1 januari 2025 in de gemeente. We berekenen voor elke gemeente het aandeel van deze historische lasten in het totaal over alle gemeenten. Het historische budget volgt door dit uitgavenaandeel te vermenigvuldigen met het macrobudget voor bijstandsuitkeringen, exclusief het deelbudget voor de aanvullende jongeren norm, en de mate waarin historisch wordt gebudgetteerd ($1 - m$).

Budget ten behoeve van uitkeringen aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners

Het budget voor dak- en thuislozen en instellingsbewoners wordt bepaald aan de hand van het aandeel van de netto uitgaven van een gemeente aan deze doelgroepen in de totale netto uitgaven van alle gemeenten aan bijstandsuitkeringen in 2024.¹¹ Dit uitgavenaandeel wordt gewogen met de mate van budgettering (m) en vervolgens vermenigvuldigd met het macrobudget voor bijstandsuitkeringen, exclusief het deelbudget voor de aanvullende jongeren norm.

Budget ten behoeve van de uitgaven aan LKS

De omvang van het voorlopige LKS-budget van een gemeente is berekend door het aandeel van deze gemeente in de totale landelijke netto (lasten minus baten) uitgaven aan LKS in 2024 te vermenigvuldigen met het totale LKS-budget voor 2026. Dit totale LKS-budget voor 2026 is door het ministerie van SZW geraamd en houdt rekening met een jaarlijkse toename van het aantal LKS. Omdat de LKS-uitgaven over 2025 in september 2025 nog niet bekend zijn, gaat de berekening van de voorlopige budgetten voor 2026 nog uit van uitgaven aan LKS in 2024.

Harmonisatie van de aanvullende jongeren norm

Per 1 januari 2026 wordt de aanvulling op de jongmeerderjarigennorm (18-21 jaar) landelijk geharmoniseerd. Dit betekent dat jongeren die geen steun van hun ouders ontvangen in alle gemeenten recht hebben op een aanvulling van €634. Deze aanvulling wordt verstrekt via de algemene bijstand in plaats van via de bijzondere bijstand. De totale norm (basisnorm plus toeslag) mag daarbij nooit hoger uitvallen dan de bijstandsnorm voor een 21-jarige in een gelijke situatie.

Afhankelijk van de huidige gemeentelijke praktijk vraagt deze maatregel om aanpassingen in lokaal beleid. Voor sommige gemeenten betekent dit een overgang van individueel maatwerk naar vaste normbedragen. Andere gemeenten zullen juist hun huidige, lagere normbedragen moeten verhogen om aan te sluiten bij de normbedragen uit het wetsvoorstel.

In Model 2026 houden we rekening met deze harmonisatie door het beschikbare budget te verdelen naar rato van het aantal 18- tot 21-jarigen zonder onderwijsinschrijving binnen de gemeente.

Berekening

Het reguliere budget voor een gemeente is dan de som van deze componenten:

regulier budget = objectief + historisch + dak/thuislozen + instellingsbewoners + LKS + aanvullende jongeren norm

Voor een gemeente met minder dan 15.000 inwoners bestaat het budget alleen uit een historisch deel, inclusief LKS-uitgaven, en sinds dit jaar het deelbudget voor de aanvullende jongeren norm. Het LKS-budget wordt bij het definitief maken nog aangepast aan de uitgaven in 2025, dat geldt niet voor het deelbudget bijstand historisch.

¹¹ Netto betekent hier na aftrek van inkomstenbelasting, het gaat niet om het netteren van baten en lasten van gemeenten. Hier is voor gekozen vanwege de beschikbaarheid van gegevens.

5.2 Afwijking in euro's

Tabel 5.1 laat zien dat de afwijking in euro's op basis van de reguliere budgetten aanzienlijk kleiner is dan de afwijking in euro's op basis van de objectieve budgetten. Dat komt omdat het reguliere budget rekening houdt met de uitgaven aan dak- en thuislozen en instellingsbewoners. Daarnaast worden kleine gemeenten (deels) historisch gebudgetteerd. Ook het LKS-budget op basis van realisaties wordt meegenomen voor de reguliere budgetaandelen, terwijl deze voor de objectieve budgetaandelen buiten beschouwing blijven.

De tabel laat zien dat de afwijking in euro's op basis van de reguliere budgetaandelen gemiddeld kleiner is dan voor Model 2025. Deze afname is terug te zien bij alle gemeenten, behalve bij de vier grootste gemeenten. Het budgetaandeel daalt bij twee van de G4-gemeenten sterker dan het uitgavenaandeel. Voor deze gemeenten wordt de afwijking in euro's negatiever. Voor de andere twee gemeenten wordt de afwijking in euro's positiever. In absolute zin resulteert dit in een toename van de gemiddelde afwijking voor deze gemeenten.

Tabel 5.1 Afwijking in euro's daalt vergeleken met Model 2025

Verschil tussen regulier budgetaandeel	gem	min	max	totaal	# kleiner dan - 12,5%	# - 12,5% tot - 7,5%	# -7,5% tot 0%	# 0% tot 10%	# groter dan 10%
Model 2026									
Gemeentegrootte									
0 - 15.000 inwoners	2,1	-3,3	14,5	37	0	0	11	25	1
15.000 - 40.000 inwoners	4,1	-11,5	20,7	169	0	6	56	96	11
40.000 - 100.000 inwoners	6,3	-8,4	35,8	104	0	3	31	47	23
100.000 - 250.000 inwoners	4,9	-9,2	12,2	28	0	1	12	14	1
Meer dan 250.000 inwoners	4,9	-7,1	-2,2	4	0	0	4	0	0
Totaal	4,6	-11,5	35,8	342	0	10	114	182	36
Gewogen naar inwonertal	5,1	-11,5	35,8	342	0	10	114	182	36
Gewogen naar uitgavenaandeel	4,8	-11,5	35,8	342	0	10	114	182	36
Model 2025									
Gemeentegrootte									
0 - 15.000 inwoners	2,7	-3,9	25,5	37	0	0	17	19	1
15.000 - 40.000 inwoners	5,0	-16,4	21,5	170	3	5	62	79	21
40.000 - 100.000 inwoners	7,1	-12,0	40,3	103	0	5	26	50	22
100.000 - 250.000 inwoners	5,4	-10,8	13,0	28	0	2	11	10	5
Meer dan 250.000 inwoners	4,3	-9,3	0,5	4	0	1	2	1	0
Totaal	5,4	-16,4	40,3	342	3	13	118	159	49
Gewogen naar inwonertal	5,7	-16,4	40,3	342	3	13	118	159	49
Gewogen naar uitgavenaandeel	5,3	-16,4	40,3	342	3	13	118	159	49

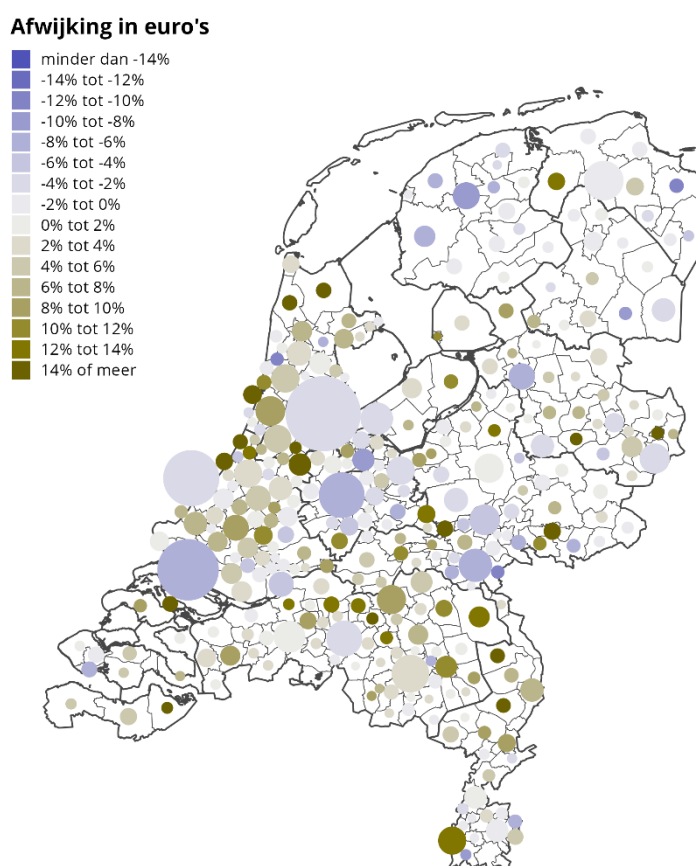
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De beschrijvende statistieken zijn gebaseerd op alle gemeenten van het jaar 2026 (voor Model 2026) of alle gemeenten van het jaar 2025 (voor Model 2025). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het reguliere budget. De gemiddelden zijn gebaseerd op de absolute afwijking in euro's.

Ruimtelijk beeld

Het ruimtelijke beeld in Figuur 5.1 komt overeen met Figuur 4.2. De afwijking in euro's is vaker negatief in grotere steden en positief in kleinere tot middelgrote gemeenten, voornamelijk in de Randstad, Noord-Brabant, Limburg en Zeeland.

Figuur 5.1 Vooral positieve afwijking in euro's in kleine tot middelgrote gemeenten in het westen en zuiden van Nederland

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont per gemeente het procentuele verschil tussen het reguliere budgetaandeel van Model 2026 en het aandeel bijstandsuitgaven in 2024, uitgedrukt als percentage van het aandeel bijstandsuitgaven in 2024. Dit zijn cijfers die voor de actualisatie van Model 2026 worden gebruikt. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

5.3 Budgetmutaties

Tabel 5.2 laat zien dat er tussen Model 2025 en Model 2026 verschuivingen optreden in de verdeling van reguliere budgetaandelen naar gemeentegrootte. Bij de G4 daalt het cumulatieve budgetaandeel met 0,5 procentpunt. De

gemeenten met 40.000 tot 100.000 inwoners gaan erop vooruit met 0,4 procentpunt. Dit beeld komt grotendeels overeen met de mutaties in objectieve budgetaandelen in Tabel 4.5.

Tabel 5.2 Budget verschuift van de vier grootste gemeenten naar gemeenten met 40 tot 100 duizend inwoners

Mutaties in reguliere budgetaandelen	Cumulatieve reguliere budgetaandelen		
	2026	2025	Mutatie in procentpunt
Gemeentegrootte			
0 - 15.000 inwoners (n = 37/37)	1,1	1,0	0,0
15.000 - 40.000 inwoners (n = 169/170)	15,2	15,2	0,1
40.000 - 100.000 inwoners (n = 104/103)	30,0	29,6	0,4
100.000 - 250.000 inwoners (n = 28/28)	28,7	28,7	0,0
minstens 250.000 inwoners (n = 4/4)	25,0	25,5	-0,5
Totaal (n = 342/342)	100	100	0

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: Cumulatieve reguliere budgetaandelen zijn berekend op basis van alle gemeenten in een bepaalde grootteklasse, ingedeeld op basis van het jaar 2025 (Model 2025) en het jaar 2026 (Model 2026). Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het reguliere budget in het betreffende budgetjaar.

De mutaties van het reguliere budgetaandeel in Model 2026 ten opzichte van Model 2025 per gemeente staan in Tabel 5.3. Net als voor de mutaties in objectieve budgetaandelen in Tabel 4.6, zijn de mutaties voor kleinere gemeenten relatief groot.

Het verschil tussen de gemiddelde budgetmutatie van 3,1 procent dit jaar en 3,0 procent vorig jaar is beperkt. De gemiddelde budgetmutatie van de vier grootste gemeenten is echter gestegen van 1,1 naar 2,2 procent.

Tabel 5.3 De mutaties in reguliere budgetaandelen zijn het grootst voor kleine gemeenten

Mutaties in reguliere budgetaandelen	procentuele (absolute) verandering budgetaandeel 2026 t.o.v. budgetaandeel 2025				
	gem	min	max	# neg	# pos
Gemeentegrootte					
0 - 15.000 inwoners (n = 37/37)	5,5	-7,1	22,2	11	26
15.000 - 40.000 inwoners (n = 169/170)	3,2	-7,4	15,4	60	109
40.000 - 100.000 inwoners (n = 104/103)	2,5	-8,6	10,9	34	70
100.000 - 250.000 inwoners (n = 28/28)	1,3	-3,2	3,5	12	16
minstens 250.000 inwoners (n = 4/4)	2,2	-4,5	0,6	3	1
Totaal (n = 342/342)	3,1	-8,6	22,2	120	222

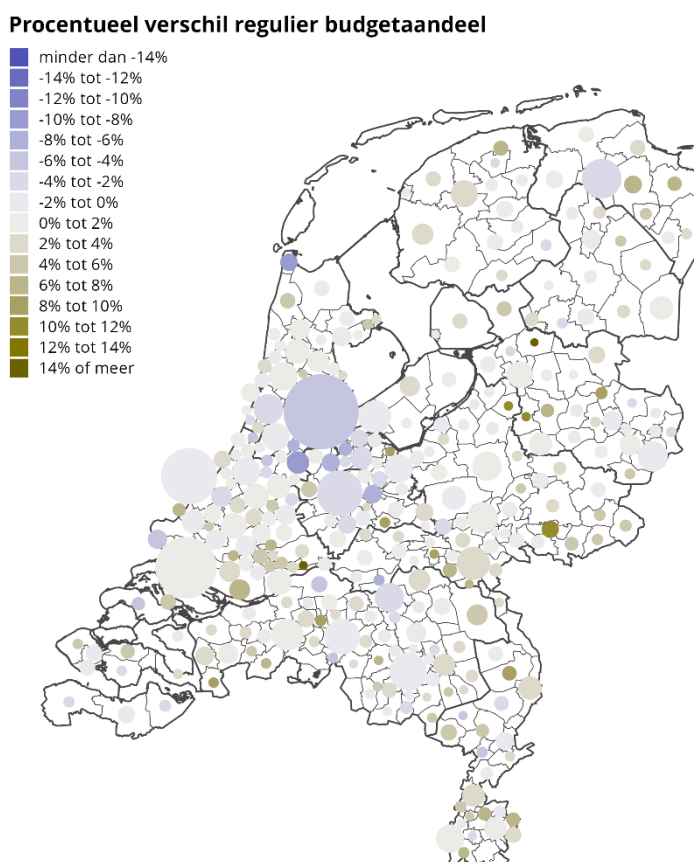
Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De mutatie in reguliere budgetaandelen is berekend voor alle gemeenten in 2026. Budgetaandelen worden bepaald aan de hand van het reguliere budget in het betreffende budgetjaar.

Ruimtelijk beeld

Het patroon in het reguliere budgetaandeel (zie Figuur 5.2) volgt ongeveer dat in het objectieve budgetaandeel (Figuur 4.3). De ontwikkeling in de reguliere budgetaandelen zijn over het algemeen klein (zie ook Tabel 5.3) en zijn gemiddeld positief in de kleinere gemeenten (minder dan 15.000 en 15.000 – 40.000 inwoners) en gemiddeld negatief in grotere steden.

Figuur 5.2 Regulier budgetaandeel neemt gemiddeld toe in de kleinere gemeenten en gemiddeld af in grotere steden

Bron: SEO Economisch Onderzoek en Atlas Research, berekeningen op basis van CBS-microdata

Noot: De figuur toont het procentuele verschil tussen het reguliere budgetaandeel van Model 2026 en het reguliere budgetaandeel van Model 2025. De cijfers zijn in gemeente-indeling 2025.

5.4 Conclusies

Het beeld in dit hoofdstuk komt overeen met uitkomsten voor de objectieve budgetverdeling in Hoofdstuk 4. De afwijkingen in euro's zijn wel kleiner. De stijging van de gemiddelde budgetmutatie van de vier grootste gemeenten van 1,1 naar 2,2 procent is echter substantieel. Daarnaast zien we vooral een positieve afwijking in euro's in kleine tot middelgrote gemeenten in het westen en zuiden van Nederland.

Referenties

- Vermeulen, W., Kroon, L., Schwartz, T., Athmer, J., van, Eijkel, R. van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2022a). Bijstandsverdeelmodel 2023. Technisch achtergronddocument schattingsfase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., van, Eijkel, R. van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2022b). Bijstandsverdeelmodel 2023. Technisch achtergronddocument actualisatiefase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Middeldorp, M., Halbersma, R. & Burema, F. (2022). Verbetering Regiokenmerken bijstandsverdeelmodel. Amsterdam: Atlas Research.
- Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Dijkstra, N., Pomp, M. van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023a). Bijstandsverdeelmodel 2024. Technisch achtergronddocument schattingsfase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Dijkstra, N., Pomp, M., van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023b). Bijstandsverdeelmodel 2024. Technisch achtergronddocument actualisatiefase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., Dijkstra, N., Pomp, M. van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023c). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2024. Hoofdrapport. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Schwartz, T., Athmer, J., van, Middeldorp, M., Burema, F. & Veldkamp, J. (2023d). Doorontwikkeling bijstandsverdeelmodel. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Athmer, J., Schwartz, T., van Casteren, B., Pomp, M., van, Middeldorp, M., Burema, F., Veldkamp, J. & Joosse, A. (2024a). Bijstandsverdeelmodel 2025. Technisch achtergronddocument schattingsfase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Athmer, J., Schwartz, T., van Casteren, B., Pomp, M., van, Middeldorp, M., Burema, F., Veldkamp, J. & Joosse, A. (2024c). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2025. Hoofdrapport. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Athmer, J., van Casteren, B., Pomp, M., Schwartz, T., van, Middeldorp, M., Burema, F., Veldkamp, J. & Joosse, A. (2025a). Bijstandsverdeelmodel 2026. Technisch achtergronddocument schattingsfase. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.
- Vermeulen, W., Athmer, J., van Casteren, B., Pomp, M., Schwartz, T., M., van, Middeldorp, M., Burema, F., Veldkamp, J. & Joosse, A. (2025c). Vaststellen van de bijstandsbudgetten 2026. Hoofdrapport. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek & Atlas Research.

Bijlage A Gehanteerde normbedragen

Het verdeelmodel houdt bij toekenning van de wettelijke normbedragen per huishouden rekening met de kostendelersnorm die geldt als een woning wordt bewoond door meerdere volwassenen die de woonkosten kunnen delen. Het verdeelmodel rekent met gebruteerde bedragen die het ministerie van SZW aanlevert. Onderstaande tabel bevat de gehanteerde normbedragen in de actualisatiefase, afhankelijk van het huishoudtype, de leeftijd van huishoudleden en het aantal kostendelers.

Bij het actualiseren van het model hanteren we de normbedragen per 1 juli 2024. Wij doen dit om zo nauwkeurig mogelijk aan te sluiten bij de daadwerkelijke bijstandsbedragen die de huishoudens in het actualisatiejaar hebben ontvangen. Bij het voorspellen van de bijstandsbedragen van huishoudens gebruiken we vervolgens de normbedragen per 1 juli 2025. Op deze manier sluiten de bijstandsbudgetten het beste aan bij de uitkeringen in 2026. Beide sets aan normbedragen komen uit een periode na de wijziging van de regels rondom de kostendelersnorm die geldt sinds 1 januari 2023. Per 1 januari 2023 is namelijk de leeftijdsgrens van kostendelers verhoogd van 21 naar 27 jaar. Daarom passen we de kostendelersnorm bij het berekenen van de normbedragen voor zowel 1 juli 2024 als 1 juli 2025 toe op personen van 27 jaar en ouder.

Huisgenoten die niet meetellen als kostendeler zijn:

- jongeren tot 27 jaar;
- de persoon met wie de bijstandsgerechtigde een gezamenlijke huishouding voert, als er geen anderen in de woning wonen;
- de commerciële huurder/onderhuurder/kostganger of de verhuurder/onderverhuurder/kostgever die in dezelfde woning woont;
- kamerhuurders met een commercieel contract (en die een commerciële huurprijs betalen);
- studenten die een opleiding volgen die recht kan geven op studiefinanciering of tegemoetkoming studiekosten;
- studenten die een Beroeps Begeleidende Leerweg volgen (BBL-studenten);
- Oekraïense ontheemden die zich na 24 februari 2022 in Nederland vestigen.

Vanuit de Microdata kunnen we niet perfect rekening houden met alle uitzonderingen van kostendelers. Over (mbo-, BBL-, hbo- en wo-)studenten zijn wel gegevens beschikbaar. Deze personen tellen we terecht niet mee als kostendeler. Over commerciële (kamer)huur is echter geen informatie beschikbaar. Van deze groep tellen we alle personen die 27 jaar of ouder zijn en geen student en/of Oekraïense ontheemde zijn onterecht als kostendeler. Tot slot vallen huishoudleden die de AOW-leeftijd hebben bereikt niet meer onder de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar we tellen ze bij de berekening van de normbedragen wel mee als kostendeler.

Het aantal personen in een huishouden en de definitie van het huishouden hebben gevolgen voor de normbedragen. Oekraïense ontheemden die leefgeld ontvangen, tellen niet mee als kostendeler en hebben geen recht op bijstand. Door de Oekraïense ontheemden die na 24 februari 2022 in Nederland zijn gevestigd niet mee te nemen in de kostendelersnorm, houden we hier op correcte wijze rekening mee.

Tabel A.1 Gehanteerde normbedragen, 1 juli 2024

	% t.o.v. wettelijk minimumloon	Netto norm per maand	Netto norm per jaar	Bruto norm per jaar
Normen voor 21-plussers				
Referentie WML	100,00%	€ 1.869,21	€ 22.430,52	€ 24.918,39
Aantal kostendelers - 1	70,00%	€ 1.308,45	€ 15.701,40	€ 19.576,46
2	50,00%	€ 934,61	€ 11.215,32	€ 12.459,29
3	43,33%	€ 809,99	€ 9.719,88	€ 10.086,78
4	40,00%	€ 747,68	€ 8.972,16	€ 8.972,16
5	38,00%	€ 710,30	€ 8.523,60	€ 8.523,60
6	36,67%	€ 685,38	€ 8.224,56	€ 8.224,56
7	35,71%	€ 667,58	€ 8.010,96	€ 8.010,96
8	35,00%	€ 654,22	€ 7.850,64	€ 7.850,64
9	34,44%	€ 643,84	€ 7.726,08	€ 7.726,08
10	34,00%	€ 635,53	€ 7.626,36	€ 7.626,36
Jongerennormen (21-)				
Alleenstaande (ouder)		€ 323,03	€ 3.876,36	€ 3.876,36
Paar, beide partners 21-, zonder kind		€ 646,06	€ 7.752,72	€ 7.752,72
Paar, één 21+, zonder kind		€ 1.257,64	€ 15.091,68	€ 15.091,68
Paar, beide partners 21-, met kind		€ 1.019,90	€ 12.238,80	€ 12.238,80
Paar, één 21+, met kind		€ 1.631,48	€ 19.577,76	€ 20.392,49
Normen paren (met 21- partner) als er kostendelers zijn, o.b.v. art. 22a, lid 3 Pw		Indien extra aantal kostendelers		
Paar, één 21+, met kind	0	€ 1.631,48	€ 19.577,76	€ 20.392,49
	+1	€ 1.631,48	€ 19.577,76	€ 20.392,49
	+2	€ 1.506,86	€ 18.082,32	€ 18.082,32
	+3	€ 1.444,55	€ 17.334,60	€ 17.334,60
	+4	€ 1.407,17	€ 16.886,04	€ 16.886,04
	+5	€ 1.382,25	€ 16.587,00	€ 16.587,00
	+6	€ 1.364,45	€ 16.373,40	€ 16.373,40
	+7	€ 1.351,09	€ 16.213,08	€ 16.213,08
	+8	€ 1.340,71	€ 16.088,52	€ 16.088,52
	+9	€ 1.332,40	€ 15.988,80	€ 15.988,80
Paar, één 21+, zonder kind	0	€ 1.257,64	€ 15.091,68	€ 15.091,68
	+1	€ 1.257,64	€ 15.091,68	€ 15.091,68
	+2	€ 1.133,02	€ 13.596,24	€ 13.596,24
	+3	€ 1.070,71	€ 12.848,52	€ 12.848,52

	+4	€ 1.033,33	€ 12.399,96	€ 12.399,96
	+5	€ 1.008,41	€ 12.100,92	€ 12.100,92
	+6	€ 990,61	€ 11.887,32	€ 11.887,32
	+7	€ 977,25	€ 11.727,00	€ 11.727,00
	+8	€ 966,87	€ 11.602,44	€ 11.602,44
	+9	€ 958,56	€ 11.502,72	€ 11.502,72
Afwijkende normen paren o.b.v. art. 24 Participatiewet				
rechthebbende 21+ met of zonder kinderen		€ 934,61	€ 11.215,32	€ 12.459,29
rechthebbende 21- zonder kind		€ 323,03	€ 3.876,36	€ 3.876,36
rechthebbende 21- met kind		€ 509,95	€ 6.119,40	€ 6.119,40

Tabel A.2 Gehanteerde normbedragen, 1 juli 2025

	% t.o.v. wettelijk minimumloon	Netto norm per maand	Netto norm per jaar	Bruto norm per jaar
Normen voor 21-plussers				
Referentie WML	100,00%	€ 1.955,80	€ 23.469,60	€ 27.007,48
Aantal kostendelers - 1	70,00%	€ 1.369,06	€ 16.428,72	€ 20.817,34
2	50,00%	€ 977,90	€ 11.734,80	€ 13.503,74
3	43,33%	€ 847,51	€ 10.170,12	€ 11.065,81
4	40,00%	€ 782,32	€ 9.387,84	€ 9.846,94
5	38,00%	€ 743,20	€ 8.918,40	€ 9.115,51
6	36,67%	€ 717,13	€ 8.605,56	€ 8.628,07
7	35,71%	€ 698,50	€ 8.382,00	€ 8.382,00
8	35,00%	€ 684,53	€ 8.214,36	€ 8.214,36
9	34,44%	€ 673,66	€ 8.083,92	€ 8.083,92
10	34,00%	€ 664,97	€ 7.979,64	€ 7.979,64
Jongerennormen (21-)				
Alleenstaande (ouder)		€ 337,98	€ 4.055,76	€ 4.055,76
Paar, beide partners 21-, zonder kind		€ 675,96	€ 8.111,52	€ 8.111,52
Paar, één 21+, zonder kind		€ 1.315,88	€ 15.790,56	€ 15.790,56
Paar, beide partners 21-, met kind		€ 1.067,12	€ 12.805,44	€ 12.805,44
Paar, één 21+, met kind		€ 1.707,04	€ 20.484,48	€ 22.356,37
Normen paren (met 21- partner) als er kostendelers zijn, o.b.v. art. 22a, lid 3 Pw				
Paar, één 21+, met kind	Indien extra aantal kostendelers			
	0	€ 1.707,04	€ 20.484,48	€ 22.356,37
	+1	€ 1.707,04	€ 20.484,48	€ 22.356,37
	+2	€ 1.576,65	€ 18.919,80	€ 19.918,44
	+3	€ 1.511,46	€ 18.137,52	€ 18.699,57

	+4	€ 1.472,34	€ 17.668,08	€ 17.968,13
	+5	€ 1.446,27	€ 17.355,24	€ 17.480,70
	+6	€ 1.427,64	€ 17.131,68	€ 17.132,37
	+7	€ 1.413,67	€ 16.964,04	€ 16.964,04
	+8	€ 1.402,80	€ 16.833,60	€ 16.833,60
	+9	€ 1.394,11	€ 16.729,32	€ 16.729,32
	0	€ 1.315,88	€ 15.790,56	€ 15.790,56
	+1	€ 1.315,88	€ 15.790,56	€ 15.790,56
Paar, één 21+, zonder kind	+2	€ 1.185,49	€ 14.225,88	€ 14.225,88
	+3	€ 1.120,30	€ 13.443,60	€ 13.443,60
	+4	€ 1.081,18	€ 12.974,16	€ 12.974,16
	+5	€ 1.055,11	€ 12.661,32	€ 12.661,32
	+6	€ 1.036,48	€ 12.437,76	€ 12.437,76
	+7	€ 1.022,51	€ 12.270,12	€ 12.270,12
	+8	€ 1.011,64	€ 12.139,68	€ 12.139,68
	+9	€ 1.002,95	€ 12.035,40	€ 12.035,40
Afwijkende normen paren o.b.v. art. 24 Participatiewet				
rechthebbende 21+ met of zonder kinderen		€ 977,90	€ 11.734,80	€ 13.503,74
rechthebbende 21- zonder kind		€ 337,98	€ 4.055,76	€ 4.055,76
rechthebbende 21- met kind		€ 533,56	€ 6.402,72	€ 6.402,72

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2025-148
ISBN 978-90-5220-579-3

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2025 SEO Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roetersstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl